

دار الفنون

ادبیات فارسی و عربی

فلسفہ ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیہ ، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات

[کوپرلی زاده فؤاد]
[محمد شرف الدین]
[نجیب عاصم]
[کوپرلی زاده فؤاد]

اسکی تورکلر دہ دینی سحری برعننه : یاغمور طاشی
جنکیز خان [« ابن عربشاه » دن مترجم]
تورک دیلنک تاریخی صرفی
آذری ادبیاتنه دائر نوطلر : « حسن اوغلی » و « حبیبی »

استانبول — مطبعہ عامرہ

۱۹۲۵

جنكيز خان

[احمد بن محمد بن عربشاه [*] - (۷۹۱ ولادت - ۸۵۹ وفات) - ك (فاكهة الخلفاء ومفاكهة الظرفا) نام اترندن عیناً ترجمه ایدلمشدر]

بو آدم - جنكيز خان - (یاجوج ومأجوج) بقایاسندن اولوب بلاد شرقیه قیرلرنده ساکن اولان (تاتار) لردندر . بونلر ، دین اسلامدن خارج و ایماندن منحرفدرلر . (سد) ی کچمکدن منع و ترک اولندقلری ایچون (ترك) تسمیه اولنمشلردر . (جنكيز خان) ك ظهورندن اول صحراالرده طاغنیق بر حالدله اولوب ایچلرندن ایکیسی بریره کلش دکل ایدیلر . بونلرک اما کن ومساکنی شرقدن غربه طوغری سکیز آیلق بر مسافه یی اشغال ایدر وشمالدن جنوبه قدر اولان یرلری ده بو مقداردن آشاغی قالماز . یرلری شرقاً (خطا) حدودینه متصلدرکه اقصابی حدودده پک بیوک بر بلده اولان (خان بالیق) [**] بولنور . بونک ایلریسنده اوزون بر مسافه قطع ایدلکدنصکره ینه شرقده (چین) حدودی اوزرنده پک چوق توابعی اولان (غیسار) بلده سی واردرکه بوبلده اهاالیسی تمامیه کافردر . شماللرینی (قرقیر - قیرغز) و (سلنکای) نواحیسی وجنوبلرینی مسک منبعی اولان (تنکیت) و (تبت) بلده لری تشکیل ایدر . ایچلرندن اهل زهد وعبادت اولان مسلملرک اثنای صلاتده توجه ایتدکلری قبله جهتی اولان غربلرنده (اویغور) بلده لری وبوبلده لری تعقیب ایدن (ترکستان) بلادی بولنورکه بونلرک ایچندن آریلان بر کیمسه متمادیاً قطع مسافه ایتدیکی حالده نیجه نیجه آیلردن صکره (ماوراء النهر) ه واصل اوله بیلیر .

[*] بوذات (دمشق) ده تولد ایدوب (سمرقند) ده تحصیل ایلش وپک چوق سیاحتلر اجرا ایدهرک (خطا) حدودینه قدر (موغول) ایچلرنده کزمشدر . برچوق آثارندن بشقه (منتهی الارب فی لغة الترك والعجم والعرب) نامیه بر اثری واردر .

(الطبقات السنیة فی تراجم الخفیه) عمومی کتبخانه نومرو ۵۰۵۴ [مترجم]

[**] عرب جغرافیونندن (ابن سعید) ه کوره (قاناریه) اطه لرندن اعتباراً (۱۲۴,۵) طولنده و (۳۵,۲۵) عرضنده اولوب بیوککی حقتنده عقلک استبعاد ایده جکی درجه لرده روایتلر واردر . تقویم البلدان [مترجم]

ایشته بو حدود اربعه آراسنده کی قیرلرده (تاتار) لر ضایع اولوب کیتمکده و بو اراضینک درلو درلو عوارض طبیعی سی ایچنده بر و بخرده کی بائی بوش براقیلش حیوانلر کی دینسز و حکومتسز عظیم برهرج مرج ایچنده یواریلانمقده ایدیلر . بونلرک ، بری برلرینک بی امان بردشمنی اولوب آرارلنده کی اموال و اشیائی نهب و غارت و یکدیگرلرینی ئولدیرمک و اسیر آلمق ایله مشغول اسلام و صلح و سلامی بیلمز برچوق ملت و قبیله لری و صنف و نوع لری واردر . بری برلریله و وروشقمق و قوچ و اوکوزلری آراسنده سوسوشمک [مناطقه] بونلرده آلآن باقیدر . نهب و غارتی غنیمت و نیمه و فسق و فجوری صنعت عد ایدر ، و کوپک و صیچان و قیرلرده آولایه بیلدکری هر نوع حیوان اتلرینی بیر ، و حرام و حلالی بیلمیوب لاشه ، قان و هر نوع حشرات ایله تعیش ایدر ، و آولادقلری حیوانلرک دری ویون و قیللرندن یاپدقلری البسه لری کیرلر ایدی . بونلرک احوال عمومیه لرنده دین محمدی کونشی طوغمازدن اول زمان جاهلیتده کی عرب مشرک لرینک احوالنه پک بیوک برمشابهت وارایدی .

یاز و قیش (قسوق) دیدکری سکود اغاجنه بکزر برنوع اغاچلرندن بشقه نه ا کین ونه میوه لری یوق ایدی . او ثان و اصنامه طاپار و قارانقلردن صیرلمغه باشلادیغی ائنده کونشه سجده ایدر و ییلدیزلره تعظیم ایدرلر ایدی . جنیلردن معلومات آلان بویوچی و فالجی و مسجع سوز سویلیان کاهنلرینه اعتقاد ایدرلر ویرکولرینی (خطا) پادشاهی آلیر . اک اوست طبقه ده کی اکابرلرینک ریاست و کثرت ثروتلرینه اوزنگیلرینک دمیردن اولسی دلالت ایدر ایدی . سائر اعیان و اشرافنه طالع لری یاردیم ایده جک اولورسه بوکیلش دکنسکدن و یاخود دباغت ایدلماش دریدن براوزنکی یه مالک اوله بیلیرلر ایدی . اک آغیر البسه لرینی کوپک ، نمس [*] ، طاغ کچییسی ، قورد دریلری تشکیل ایدر ایدی . سائر قیمتلی عد ایتدکری آلات و اشیالری و گینوب قوشانملری بوکا قیاس اولنه .

زمان قدیمده (ذوالقرنین) ک ایکی (سد - جبل) آراسنه واصل اولوب بورایی (یاجوج و مأجوج) ی حبس ایتمک ایچون اعلا ایتدیکی تاریخدن صوک زمانلره قدر بونلر نه دنیا ونه اخرا دن خبردار اولیوب فقر و ضرورت و انواع مشقت ایچنده بولنیورلر ایکن

[*] کوچوک بر جانورددر ؛ (ماوراءالنهر) ترکری آکا (لاکچنه) تعبیر ایدرلر .
(قاموس ترجمه سی)

ايچلرندن (جنکيز خان) ديه تسمى ايدن (تموچين) ملعوني ظهور ايله ، جناب حقك
 حکمتنى بيلمديکمز براراده سبجانيه سي حيز فعله کلمك ايجون قضاء الهى کنديسنه مساعد
 اولدى وزمان و مکان يارديم ايتدى . فتنه و فساد ايله يريوزىنى طولديردي . بلاد و عبادى
 هلاک ايتدى ، دار و ديارى ايصسز براقدى . و بلاد اسلامك اکثرىنى خرابه زار ايتدى .
 بونك حقنده : [آخر زمانده (اميرالعصب - جماعتلربكى) دينلن برىسى خروجايدى جکدرکه
 سلطانك قپوسنه يناشديرلین حقير و فوز و فلاحدن محروم کيمسهلر آنک آدملى اوله جق
 و بونلر سـ و قاتلرک چورچوپى کي بونك باشنه طوپلانه جقلردرکه جناب حق بونلرى ير
 يوزينك مشارق و مغاربنه حاکم قيله جق و يهودى و کافرلرک مسيح دجاله اتباعى کي آکا
 بتون قادينلر وارککلر تابع اوله جقدر . بونلر حسابك تحت حصره آلاميه جنى و دفتر
 و ديوانك احصا ايدميه جکي قدر کثرتلى بر طاقم امتلردر . وما يعلم جنود ربك الا هو]
 بيوران (بنى عدنان) ك سیدی بلکه بالعموم جنس انسانك اشرفنه جناب حق صلاة
 ايلسين . (جنکيز) بونلرى شاشقینلقلرندن قورتاروب آزغینلق يوللرينه چيقاردى و بو
 ارادلدن اولان کفره و بواحق و آلچق اولان فخره و بتون بو آو کوپکلرينه خادم اولان
 کوپکلر کوروشدیدا اولان قلنجلرينى ملوکك اشراقى و اشرافك ملوکنه حواله ايدر ، وارسلانلرک
 بازولرينه و قاپلان و پارسلرک بويونلرينه قويار اولديلر ؛ و بو (ياوشان - شيخ) و (ابواطنه -
 قيصوم) چيکنه ينلرک - محقریتدن کنایه در - و بواحق کافرلرک جمله سی مشروبات و مطعوماتدن
 درلو درلو لذائذ ايله تلذذياب اولمغه و هر برترک متروک و غلام مملوک اکابر ملوک اوزرينه
 حکمران اولوب بونلرک حر اولان چوجقلرينى کندیلرينه کوله ایتکه و زوجه و کريمه لرینى
 کندى بلده لرنده استفراس ایلکه باشلادیلر .

على رأس عبد تاج عز يزينه وفى رجل حر قيد ذل بشينه

قولك باشنده کنديسنه زيفتبخش اولان تاج عزت و حرک آياغنده ايراث شين ايدن قيد ذلت وار .
 (مرو) قاشلرى نه اولديغنى بيلمز وحتى (کرباس) ي بيله ايشيتماش اولانلر
 (ديباج) و (استبرق) چيکنر و (صندل) و (ساج) [*] دن معمول تخلر و (ابنوس)
 وفيل ديشى سريرلر اوزرنده اوطورور و ميليونلرجه درهم و دينار سرمايه لر ايله برى و بحرى
 معاملات تجاريه ده ارباب تجارته اورتاقلق ايدر و شرق و غربك الك نفيس امتعه و اشياى

[*] برسياء شجر سنکيندر (قاموس ترجمه سى) .

کندیلرینه کلیر اولدی . بونلرک جمله سی بو (طاغیه) [*] سببیه بوقئه باغیه استیلا سی یوزندن اولمشدر .

دهرده بلاد مصیبت قواعد و آیتنی تخلید و حلاوت عیشی (ابوجهل قارپوزی) مرارتنه تحویل ایدن بو فلاکتک تفصیلی بودرکه : مالکک ملکنده تصرفی کبی کیف مایشاوملک و ملکوتنده متصرف اولوب هیچ بر مراد آلهیسنندن سؤال ایدلر بولنان فوق العباد قاهر اولان جناب حق یر یوزنده کی انسانلرک اکثریسی آراسنده بر فساد عمومی وقوعیله بونلری قهر و استیصال و یکدیگرلرینه یأس و شدتلرینی اذاقه و صفحات شهودده آثار غضبی اظهار و ساحه وجودده اسرار قهرینی ابراز و علماء طالمک صدرلرنده کی سطوری سخط و غضب آتشنک دیلیله یالایوب بوزمق و علم ارضی اطرافندن آلوب تنقیص ایتک [**] ومحاسن دیارینی یار ویاوردن خالی براقق اراده بیورمقله فتنه دریاسنک افواج امواجی آراسندن بو تمساحی چیقاردی ، و او قیرلرک صارپلقلرندن وشو (تاتار) آلچقلرینک ایچلرندن بو اثردها ظهور ایتدی .

وقوف عقل و حسن بیان ایله اقرانندن ممتاز ایدی . فکر مصیب ، رأی صائب ، حزم مجیب و عزم ثابته مالک ایدی . افلاک ایله یاریشیر بر همت و سما که - بر ییلدیزدر - میدان او قور ثباتی وار ایدی . صدمه سیله کسوالری کسر ایتدی . و سطوتیله قیصرلری ازدی . و عزمیله فراغنه و جباربره نک باشلرینه ووردی . و حمه لر یله قهرمان خاقانلری قهر ایتدی .

او قومه یازمه بیلمز ، قره جاهل ، و حساب ، کتاب کورمه مش امی ایدی . نه اخبار مطالعه ایتمش و نه ده اداره ملک خصوصنده آثاره اقتفا ایلش دکل ایدی . وضع و تأسیس ایتمش اولدیغی قوانینی کندی صحیفه فکرندن چیقارمش و تدبیر ملکه متعلق قواعدی مطالعه ضمیری ایله ایجاد و اختراع ایلش ایدی .

بونلکه برابر او یله قواعد وضع ایلش ایدی که (اسکندر) و (دارا) لر کورمش

[*] جبار و عنید کیمسه یه دینور . هاء مبالغه ایچوندور . سلفده روم قرالترینه اطلاق اولنور ایدی ، کثرت طغیانلرندن ناشی (قاموس ترجمه سی) .

[**] « اولم یروا انا ناآتی الارض ننقصها من اطرافها - اهل مکه کورمزلمی که بز کافرلرک النده بولنان یرلری آلوب اهل اسلامه ویرمک صورتی ایله اکیلمکده یز . » (سورة الرعد) آیت کریمه سنه تلخیصدر [مترجم] .

اولسەر ایدی، آکا اتباعدن بشقه چاره بوله مزلر ایدی. و اويله مبانی بنا ایتشدر که اگر بونلری (نمروود) و (شداد) لر کورمش اولسەر، ایدی قصرلرینک قصورلرینی بونلره باقهرق اکال ایدرلر ایدی.

عسکرلرینی اويله بر طریق ایله تجهیز و ترتیب و امور حربیه یی اويله بر مکملیتله تقسیم و تنظیم ایتدی که (مهندس الحکمه) آندن عاجز و آنک رموزینی حلدن فطنت قاصر قالیر. بالعموم ترک عسکرلرینک استعمال ایتدکلری و نظامات عسکریه نک چوغی بونک ترتیب ایتش اولدیغی اصول و قوانیندر. بونک حرب هر به لرینی ترتیب و ووروشمق فی تنظیم و دشمنی آولامق خصوصلرنده نیجه نیجه مخترعاتی واردر که (کیخسرو) و (کیقباد) دورندن بری کیمسه نک عقلنه کلش دکدر. بو مخترعات عسکریه سی سایه سنده موافقلرینی کندیسنه ربط و دوستلرینه یاردیم و دشمنلرینه غلبه و مخالفلرینک کثرتیه برابر جمله یه تحکم ایتش، و هر طرفه دیله دیکی و ایستدیکی صورته هجوم و صولت ایتمکده بولنش، و اسلام و اهل اسلامه تعرض ایچون اوکنده کی محیط اتساع ایلش ایدی. کندیسنه جمله کوستروب عبودیتنی قبول ایدنلر اهل و عیال و جانلرینی بونک آتیلری آلتنده چیکننمکدن قورتاریرلر و مقابله ده بولنانلرک آلین و یانقلری سواریلرینک آیقلری آلتنده ازیلیر، بونک مشرک و آنلرک اهل اسلام اولملرینه رغماً وارقلری سطرلری لوح وجوددن سیلینیر، بلده لری خراب و کندیلری تراب اولور ایدی.

بونکله برابر مع التأسف ممالک اسلامیة ملوک و سلاطینی و حکام و امرا و اساطینی ترک و تاتاره اهمیت عطف ایتاملری، معمور بلده لر و محکم قلعه لر و متین حصارلره مالک و عسکر و سائر لوازم حربیه لری مکمل اولملری، و بالعکس (جنگیز) ک النده بولنان یرلرک خراب و کندیلرینه نسبتاً هر درلو و سائطدن محروم بولنسی حسبیه شدید معامله لر کوسترمش و مکتوبلرینه سب و شتم ایله جواب و یرمش و مقاتله ایله مقابله کوسترمش اولملریله، بونلرک جمله سنی (جنگیز) هلاک ایتش، و صوک فردلرینه هپسینی محو و نابود ایدوب یرلرینه و یوردلرینه حاکم اولمش، بیوکلرینه فلاکت و مصیبت ضیافتلری کشیده ایتش و کوچوکارینک آغزلرینه ثلوم مه لرینی و یرمش ایدی. یوزبیک کشیدن، قاجق و یا اونوتیلیمق صورتیه آنجاق یوز کشی قالمش ایدی. بونک ذریتی آراسنده - هر نه قدر دین واسطه سیله بوندن آریلشلر ایسه ده - آلآن بو خونخوارلق باقیدر. لعنت پاچاورالریله صوغاندن داها کیملی اولان بو زهرلی ییلانک اصلی (قنات) تسمیه اولنان بر تاتار قبیله سندن اولوب

آباء و اجداد و اولاد و احفادی ظلمه و آزرغینلردن عبارت اولان بو قبیله یه منسوبدرلر.
 بونلرک ایچنده (جنکیز) سویلندیکی وجهله فوق العاده بر بسالت و شجاعت ایله ظهور
 ایتدی . سهام افکاری بتون مدت عمرنده اصابت ایدر و مکر و خدعه خصوصنده کی رأی
 و ملاحظه سی یاغموری کثرتله یاغار ایدی . خیانت و خباثتله اشتهار ایتدکدنسکره
 (اونک خان) دنیلان (خطا) [*] پادشاهنه اتصال ایلدی . (جنکیز) فراست ، کیاست
 و شجاعت و بسالتیه جمله یه فائق کورنمکه آرزمان ظرفنده (اونک) خانک مقربینندن
 اولدی . و ترقی ایده ایده بتون عسکره باش اولوب پادشاهک الی وایاغی ، وزیری ، امراسنک
 حاکمی ، وزراسنک ناظم اموری ، کبراسنک ناظری ، عین اعوانی ، عون اعیانی و چولوق
 چوجوغندن داها عزیز اولدی . طرفدارلری چوغالیدی . و اطرافنه طوپلانا نلر کثافت کسب
 ایتدی . و مالک اولدیغی حیوانات ایله قیرلر ، اووالر طاشدی . (جنکیز) بویله فوق العاده
 کسب اهمیت ایدوب امیر ، مأمورک مرجعی اولسی و بتون ایشلری اله الماسندن طولای
 پادشاهک برادر و اوغللری ، وزیرلر ، امیرلر و عسکرلرک ایلریده لری کنديسنه حسد
 ایله بونی خانک کوزندن دوشورمک ایچون علیهنده متفقاً طوزاقلر قورمغه و افترالر ترتیب
 ایتمکه با-لادیلر . بو باده معقول دلائل ایرادی و درلو درلو یالانلر ایجادیلر خانک (جنکیز)
 علیهنه کین و غضبی دعوته موفق اولدیلر . فقط جماعتک کثرتندن طولای علیهنده آچیقندن
 آچیغه حرکت ممکن اوله میه جنی بونلری بحق دوشوندیریور ایدی . (جنکیز) ک قازیققری
 ثابت وهیتی غرسی دیکنلی آردیچ کبی نابت و عصبه سی اغاجنک داللری ملکی هرجهتدن
 صارمش ایدی . حتی روايته نظراً بونک هپسی ذی نفوذ قالمق اوزره اولاد و احفاد و عموجه
 ودایی زاده لری و سائر اقربا و تعلقاتی اون بیک کیمسه یی متجاوز ایدی .

خان ، (جنکیز) ی علی الغفله باصه رق قتل ایتدیرمکی قوردی و بونک ایچون عسکرینک اک
 زیاده ثبات و شجاعتیلرینی آیردی . و هرکس (جنکیز) دن قورقمقده و علیهنده بولنمقده
 اولدقلرندن کیمسه دن اعتراض واقع اولمادی . بونلر بوایش ایچون برکیجه یی تعیین ایتدیلر .
 (خان) ک یاننده بولنان (کلک) و (باده) نامنده ایکی چوجوق هر نه قدر محرم امور
 ایدیلر سده خانک کنديلرینه کنديلرینه عطف اهمیت ایتما مکده اولمسندن متأثر بولنلریله
 قوماندانلر آراسندن صیریلوب کیزلیجه ملعون (تموچین) ه کلهرک اخبار کیفیت ایتدینر .

[*] بو (اونک خان) ، (کرایتلر) ک پادشاهی ایدیکه (جنکیز) بوکا التحاق ایتدیکی تاریخده

تقرق یاشنده ایدی [مترجم] .

و « ای عفریت ! سنك ایچون کیجه باصقینی تجربه سی پیشیرلدی . اویقودن اویان! وفلان کیجه ده هجوملرینی بکه ! .. چونکه فتنه دریاسی جوشدی » دیدیلر . و آنک حیاتنی قوشنی قفسدن و نجاتنی کییکنی طوزاقدن قورتاردیلر . (جنگیز) بوندک بولطفنه تشکر ایتمش و مسئله یی بتون آدملرندن خفی طوتمش و اوکیجه ده اولرینی بوشالتدیروب جماعتیله وقوع بوله جق حاله منتظر اولمش ایدی .

فی الحقیقه کیجه نك ثلثی اولمش اولمامش ایکن سواریلر ظهور ایدوب اولری قوشاتمش ایسه لرده کیسه یی بولامامشیر ایدی . چوجوقلرک طوغری خبر ویرمش اولدقلرینی آکلایان (جنگیز) ایشنه صاغلالمق و یروب بو عسکرلرک قارشوسنه چیقمش و بونلر کندیسنی تعقیبه باشلایوب آحیقه دن آحیقه اعلان محاصمه ایتمش اولملریله (خطا) حدودی اوزرنده واقع (بالجونه) دنیلن منبع یاننده آرالرندم حرب باشلامش و (جنگیز) اللهک اعانه سنه مظهر اولمقله خانی و عسکرلرینی قیروب مغلوب و کندیسیله برابر اولانلری قاجیره مشدر (۵۹۹) . (تموچین) ک بو محاربه ده اعتنام ایتدیکی اموال و اشیا و ائقال و احمال ، حدتعداددن افزون ایدی . سائس ، دوه جی ، آشچی ، قاطرچی ، چوجق ، سیرجی ، قادین ارکک ، محارب غیر محارب هر نه صورته اولورسه اولسون بومحاربه ده بولنانلرک جمله سنی کندی و پدرلری و بیوک بابالری اسملریله ضبط ایدوب دیوانه کچیرمش و خزینه سنه هیچ برشی آلمقسزین بوغنیمتی تمامیله بونلره تقسیم ایلش و جمله سنه وعدلرده بولنمشدر .

حیات و تولومدن خلاص و نجاتنه سبب اولان (کلک) و (باده) یی ده (ترخان) یاپدی که (ترخان) اولانلر هر درلو تکالیفدن صورت مطلقه ده معافدرلر .

بالعموم حقوقنی استیفا ایتدیکی حالده کندیسی هیچ بر حق و وظیفه یی ایفا ایتمز و فعل قتلندن طولانی قصاص ایدلر . قولاً و کرک فعلاً اولان سائر حرکتلری بوکا قیاس اولنه ... احتیاجلری تسویه ایدلش و مقصدلری حصول بولمشدر . بر خدمت طوتمق و بر کیسه ایله معاشرتده بولنقله مکلف دکدر . هر نه زمان هر نه ایسترسه ویریلر ، خطا ایتسه ده اصابت ایتمش عد اولنور . سلطان زوجه و جاریه لریله اویورکن بلاستیدان یاننه کیروب هر هانکی بر خصوصده کی التماسنی و یاخود مقصدینی عرض ایده بیلمسی ، حائز اولدیغی امتیازلرک اک بیوکی تلقی ایدیلیورکه ، بو معروضاتنک ترویج ایدلش اولدیغنه دائر کندیسنه طقوز کوبکه قدر معتبر اولمق اوزره بر (یارلیق - منشور) ویریلر ایدی .

بومحاربه ده ظفریاب اولمسیله ایشی بیویوب جهت آفاقه انتشار و کندیسی اشتهار ایتدی .

و بو وقعه ده بولنانلرک جمله سنه برر مناسب منصب ویردی . قبائل عدیده کندیسنه کلکه و یوزلر و باشلر کندیسنه توجهه باشلادی . (خان) دونوب طویلایه بیلدیکی عسکر و سائر لوازمیله ایکی دفعه داها (جنکیز) ایله محاربه ایتمش ایسه ده بونلرک برنجیسنده بوزیلان (خان) ایکنجیسنده (جنکیز) ک النه دوشوب قتل ایدلمش و اوغللری آنجاق (تورکستان) اطرافنه قاچهرق قورتیه بیلمش و بونک اراضی و عسکرلری (جنکیز) ک محکومی اولمشدر .

بو مظفریت عظیمه سندن صکره (خطا و چین) [۱] سلطانی (آلتون خان) م آدملریله [۲] مکتوب کوندروب مخدنت طلبنده بولنش ایسه ده (آلتون خان) مملکتک معموریت و قلعه لرینک متانت و ممالکنک وسعت و کوله لرینک کثرت و کندیسنک حسب و نسبه اعتراراً بونلره اعزاز و ا کرامدن سرف نظر ادنی بر التفاتده بیله بولنماش و (جنکیز) آدملری عدم موفقیتله عودت ایتمش ایدیلرکه ، فی الحقیقه بونک وسعت ممالکی و کثرت اهاالیسنه نظراً (جنکیز) النده بولنان ولایتلر و بالعموم عشائر و عساکری لاشی مثابه سنده ایدی . بونلر عودت لرنده (آلتون خان) ک کوردکلری عظمت و هیبتی (جنکیز) م حکایه ایتشلر ایسه ده اصلا التفات ایتیوب قوملر قدر عسکر و طاغیر کی لوازم حربیه ایله (آلتون خان) ک اوزرینه یوریمش و اردوسنی مغلوب و کندیسنی هلاک ایلش و بلادو ولایاتی آلمشدر . و بلا منازع کسب استقلال و تفرد ایلشدر (۶۰۱) .

(جنکیز) بوندن صکره اصلاحات داخلیه سنه عطف اهمیت ایدوب مملکت و اقلیم لرینه فرمانلر اوچوردی و آرالرنده جاری اولان نهب و غارت و یکدیگرلرینک علیهنده برلشوب انتقام آلمق کی ظلم و تعدیاتی منع ایتدی .

حکمران اولدیغی شرقاً تا (چین) حدودینه قدر امتداد ایدن (موغول) و (خطا) مملکتلرنده و غرباً (اوترار) و (ماوراءالنهر) م قدر اولان (مغول) و (ترک) و (جنا) ولایتلرنده امنیت ناه حاصل اولوب بونک تحت اداره سنده بولنان یرلردن زیاده هیچ بر یرده آسایش کوریلماکه باشلادی .

اموال یغما اولنق و نفوس اسیر آلینق و یغما و عداوت کوسترمک یرینه (مغول)

[۱] (جامع الدول) ده بو ذاتک یالکز (خطا) ملک الملوی اولدیغی کوسترلمکده در: جلد ۲ ،

کتابخانه عمومی ، نومرو ۲۴۱۳ [مترجم] .

[۲] (جعفر خواجه) ، جامع الدول ، جلد ۲ [مترجم] .

بو(تاتار) مملکتلرنده عدل و آمان و سلامت اطمینان قائم اولدی. سرقت و خیانت و فاء و امانته تبدل ایتدی. پوسته لر ترتیب و یوللار علامت لر وضع ایتدی؛ قیرو باطاققلری اعمار و بریه و صحرالرده اهالی اسکان ایلدی. ایچندن چیقلمیان ایصسز و پایانسز چوللرک کیریله جک چیقیله جق یرلری بللی اولدی. و بو طوائف و امم یکدیگرلریله مواصله و معارفه ایلدیلر. و (جنکیز) ک صیت عدلی عرب و عجم آراسنه یاییلدی. و ذکر ی کچدیکی وجه اوزره امور مملکت ایچون نیجه اساسات و انواع قوانین و سیاسیات اختراع و ایجاد ایلوب بونلر ایله بو طوائف مختلفه یی یکدیگرلیه تألیف و تأسیس ایتدی. مسلم، مشرک، مجوس، ارباب ناقوس، یهودی، هیچ بر دین ایله متدین اولمیانلر، صائبیلر شمس و نجومپرست و سائرهدن مرکب اولان اهالیسنک مختلف ادیان و عادات و اخلاقده اولملری و مملکتنک غایت واسع بولنسیله برابر آرالرنده بر مخالف و غیر موألف کوریلز ایدی. هپسی کندی دین و مذهبلینه صادق قالیر و یکدیگرلرینی افکار دینه لریله مؤاخذه ایتزلر ایدی. چونکه (جنکیز) هیچ بر کیمسه یه اعتقاد خصوصنده تعرض ایتیمور ایدی. کندیسی ایسه هیچ بر دین ایله مقید ایلوب نه کافر ایله کافر ونه ملحد ایله ملحد دکل ایدی. هیچ بر دینه طرفدار و هیچ بر مذهبه سالک دکل ایدی. هر قسم اهالینک علماسنه تعظیم ایدر و هر دینک زهاد و عبادینی محترم طوتار و بو حرکتی کندیسنجه بر قربت عد ایدر ایدی.

اولاد و احفادندن و امراء و اهالی و اجنادندن هر هانکیسنک هر هانکی بر دینه سالک اولسنه مساوی نظرله باقاردی. بناءً علیه بونلرک بعضیلری مسلم، بعضیلری یهودی، نصرانی، مجوسی الخ ایلدیلر. بونلر (جنکیز) ک دنیاسنه و الده ایتمش اولدیغی حکمرانلغنه طوقونمدقجه اعتقادیات و سائر خصوصاتده امین اوله بیلیرلر ایدی.

بتون اهالیسنی اطاعته مجبور طوتدیغی قواعد و قوانینی یازوب بونلری شفاهیلکدن قور تارمق لازم کلیور ایدی. فقط کندیلرینه مخصوص یازی یوق ایدی. شفاهی بولنان علملرینک عمل اولسی ایچون (جنکیز) مملکتنک عقلاسنی و قبیله سنک اذ کیاسنی بو ایشه مأمور ایتدی. بونلر طرفندن عظیم بر همت صرف اولنه رق (موغول) یازیسی وضع و ایجاد ایلدی و بوکا بر علاوه شرف اولمق اوزره (جنکیز) ک منسوب اولدیغی قبیله یه بالاضافه (قنات یازیسی) دیمک اولان (قوتاتقو) دنیلدی. مفردات حروف ترتیب و بونلردن جمله لر تشکیل و ترکیب ایلدی. حروف هجالی اون درت اولوب شکللری بروجه آتیدر[*].

[*] شکل بری نقطه لر ایله املا ایدلشدیر [مترجم].

(جنکیز) اولاد و احفاد و عسکرلرینه و رجال و اطفاله بو یازی بی اوکرملرینی و نشر و تعمیم ایللرینی امر ایتدی . و آرالرنده آز زمان ظرفنده تعمیم ایتدی و مراسیم و مناشیر بونکله یازیلمغه باشلادی؛ رسومات دیوانیه و توقیعات سلطانیه ترتیب، و حساب و تواریخ وضع و تاسیس ایلدی .

سلطنتده استقرار و آفاقه شهرتی انتشار ایتدکدنصکره وضع ایتدیکی قواعدی توسیع و فکر خسیس ورأی ساقطیله دعوالرک صورت حل و فصللرینی تعیین و هر جنحه و جنایتک جزالرینی تقدیر و بالعکس تلطیفی ایجاب ایدنلرک درجه و صورت تلطیفلرینی بیان ایلدی . صید و حرب اصولنی کوستردی . و بونلرک جمله سنی اولاد و احفادینه ، اهالی و عسکرلرینه تدریس ایلدی . خرسزی آصمق و برشاهد ایله زانی بی بو غمق بونک احکام مظلومه سندندر . حد سرقتی تغیر ایدوب (خرگاه) دن و یاخود قیلدن معمول عادی چادر دن اولدیغی تقدیرده صلبی و بالعکس دلمک و دشمنک صورتیله وقوع بوله جق اولورسه سارقک ایکی الینک کیسیلمسی لازم اوله جغنی سویلمش و بوهرایکی صورتله ده اجرای سرقت ایدن کیسه لرک ماللرینک مصادره و چوجقلرینک استرقاق ایدیه جکنی بیان ایلشدر .

حاکمه اک اول مراجعت ایدن کیسه نک صادق ، کاذب حقلی چیقارلمسی دخی بو احکام جمله سندندر . حرلرک کوله اولمسی و چفته جیلرک یکدیگرلرینه توارث ایللری و زوجه نک نکاحنه زوجک اقاربی وارث اولوب زوجه بی آرهلرنده تداول ایتدیرملری و ایچلرندن بری بو قادینی تزوج ایده جک اولورسه آکا دیکرلرندن داها زیاده خصوصیت کسب ایلمسی و بونی دیله دیکرینه تزویج حقنه مالک اولملری و بونک مهرینی ده کندیلرینک آلملری دخی بو جمله دندر .

قادینلر عدت بکلمزدی و زوجه لرک عددی محدود دکل ایدی . جاریه و صبیلرک شهادتی . استماع اولنور و رجال حقنده کوله و قادینلرک اسناداتی نظر اعتباره آلینیر ایدی . بلا توقف امر سلطانه امتثال اولنور و بنخششیلر بر بورج کبی تلقی اولنور و بر کشییه هدییه ویرن کیسه نک آنی هر سینه ویرمسی مجبوری اولور ایدی . محاکمه رؤیت اولنورکن حاکمک اوکنده دیز چوکولور ایدی . و قونو قومشو بری برلرینک جنحه و جنایتلرندن مسئول طوتیلوب اوکا مناسبتدنطولایی صوچسزلر صوچلیلرک برینه جزا کوریر ایدی . وضع اولان کیسه نه قدر زنکین اولورسه اولسون اصیللرک اوکنه کچه من ایدی . مقتضای عقل اوزره حرکت اولنوب عقلک ادراک ایتدیکی منقولات ترک ایدیلیر ایدی .

مظلوم ظالمی عفو ایتسه ده ها کمر عفو ایتمکدن ممنوع ایدیلر . ایشته بونک کی برچوق خرافات باطله وهذیانات عاطله ايله مملو ایدی .

بونک اک خسیف و سخیفی ، قوانیندن معلوماتدار اولمیان بر کیمسه نك عدم معلوماتی حسدیه بونلردن برینک اوزرندن بر کلهه آلمسی ایدی که بو کلهه یی صاحبنه ویریرسه مطالبه دن قورتیلور و بونی صاحبی دیلر قیرار و دیلر اوزرینه قویار ، و ایسترسه او آدمک الیه ینه آلدیغی محله قویدیریر ایدی . بالعکس بو کیمسه کلهه یی ئولدریر و صاحبنه اعاده ایتمز و یاخود یره آتارسه ، صاحبی محاصمه یه قیام ایدوب تاتار ها کمنه رفع دعوا ایدر ، و : « قوینمده بیوتدیکم و کوکسمک و صیرتمک قانیله دویوردیغم بر حیوانجغه قصد ایتدی . وهیچ بر سبب یوق ایکن آنی ئولدردی . » دییه آکا اسناد جرم ایلر و جزاء آندن دیت آلیر ایدی .

پک آزیخی بیلدیردیکمز بو قانونلره متباقیسی قیاس اولنه بیلیر . و بو ترسک پیس قوقوسندن بو دوه نك دیگر خرافاتی آ کلاشیلیر .

اقارب و اباعده عقلک استصواب و نقلک استنتاج ایده جکی انسانیت و مردانکی طریقه سلوک ایلمکی و خلقه مروت و کرم واحسان ايله معامله و هرکسه مدارات ایتمکی ظلم و تعدیدن تجانی دخی امر و اخطار بو قواعد جمله سندن ایدی .

مکاتبه و مراسله و مشافهه و مخاطبه خصوصلرنده دخی اصول وضع ایلدی . مکاتبانده اتخاذا ایتدیکی طریق ، مکتوبک اولنده یالکز اسمنی ذکر ایدوب (جنکیزخان سوزم) دیمکدن عبارت ایدی . برنجی سزاری تشکیل ایدن بواسمدن صکره ایکنجی سطرک نصفندن سوزه باشلایوب مرسل الیهک اسمی ذکر ايله (فلانه در . شویله یاپسین ولیت لعل ايله وقت کچیرمسین) دیر و صکره آچیق و مجاز و استعاره دن عاری بر عبارت ايله اصل مقصودی ذکر ایدر و زمان و مکانی تعیین ايله ختام ویریر .

بریسنی تحت اطاعتنه دعوت ایده جک اولورسه تهویل و تهدیددن مجانبت ایدر و مواعیدده بولنوب ترک وعید ایدر و (ا کر سمع اعتباره آلیر و اطاعت ایدرسه کر نائل فوز اولورسکمز . ابا ایده جک اولورسه کز دییه جک برسوزیمز اولیوب خالق قدیم دیله دیکی صورتله حکم ازلیسنی اظهار ایدر . و آنک تقدیر و تدبیری جمله مزه یت .) دییه یازار ایدی . طرز تحریرده کی بوساطت بونلرک آراسنده الآن جاری اولوب بوکونه قدر باقیدر . یالکز (خان) و (خافان) ک اسمنی یازارلر . امرا و وزراء و کبرا دخی مکتوبک اولنده

تعظیمی افاده ایدن (کنیه) و (جناب) بولندیرمیوب (فلان) دییه یالکیز اسملرینی ایراد ایدرلر .

کوچو کدن بیوکه یازیلان مکتوبلر دده بویله اولوب بیوکلک یالکیز اسمنی ووظیفه سنی یازارلر ایدی .

بوقواعد مظلهمه یی ترتیب وبونلرایله شریعت مبارکه اسلامیة خلافتده حرکت مبادرت ایدنجه بونلر داخلنده امور دیوانیه واحکام سلطانیه سنی تقریر وتنظیم ایدی . وبو خط ایله امر ایدوب تحریر ایتدیردی . و طومارلره کچیرلدی و مجوسی مذهبنی وضع وسهولت تفهیمی تأمین ایچون (زندواست) نام کتابنده معقولاتی محسوسات ایله ارأه و تمثیل ایدن کافر (مانی تقاش) ک یاپدیغی کبی ایبکلرایچنه صاریلوب آلتون وجواهر ایله تزیین وترصیع ایدلدی . و (جنگیز) بونک ضبط وتحریر وتعظیم وتوقیر اولنوب موجبنجه عمل اولنسنی امر ایدلدی . وهرکس بوکا اطاعت واحکامنه تماماً رعایت ایتمکه باشلادی . و (خزینه) یه قالدیرلدی . وبو کندیلرنجه کبریت احمردن دها عزیز و قیمتداردر . بونک موغولجه اسمی (توره) درکه معنای (دین ماثور) دیمکدر .

برسلطانک تحت سلطنته جلوسی ایچون بالندا کره آرالرنده اتفاقک حصولی ضمننده اطرافدن امرا کلیر وسینورلرده کی ارکان دعوت ایدیلیر وکونلرجه آرالرنده مذاکره وقوع بولور ومذاکره مدتی بعضاً بر ویا ایکی سنه قدر امتداد ایدرایدی . وبوجمعیته (قورولتای) دیرلر ایدی . وبوعادت (موغول) و (چغتای) لر آراسنده الآن باقیدر . اصحاب کرامک کناه قورقوسیه فتوا ویرمکی بری برلرینه حواله ایلدکلی کبی بونلرک دخی بوتون مقصدلری آجی ، طاتلی سلطنت آغیرلقلرندن قاقچق ومسؤولیتلرینی تخفیف ایلک ایدی .

عسکری قوماندانلر و سائر رؤسا آراسنده خانک اولادندن هانکیسی حقنده اتفاق واقع اوله جق اولورسه هربری برطرفک امیری اولان اک نامدار درت کیمسه آنی برسیاه کچه یه قویوب یردن تخت اوزرینه قالدیریرلر وبوصیره ده خان (ای رئیس لر! .. ای پادشاه لر! .. بن سزه سلطان اولمغه مقتدر دکلم . سزه حکمران اولمق وبو آغیر یوکی قالدیرمق المدن کلز .) دییه باغیریر . وآنلرده (اوت ؛ ای افندمز خان! .. سن بووظیفه یی اجرا ایدر وبوکا مقتدر اولورسک ..) دیرلر . وبو خطاب وجوابک سکرری ایچنده کندیسنی تخته اجلاس ایدیلیر . وبویوک وکوچوک امیر ومأمور اظهار سرور وشادمانی ایدرلر . صکره کما تعظیم وتجیل ایله (جنگیز خان) ک (توره) سنی کتیریرلر وهرکس ایاغه قالقار و تبرکاً

بونی اللریله مس ایدرلر. بعده آچیلر وهرکس صوصه رق (توره) او قونوب دیکلنیلر. وختامنده بوکا اطاعت ایده جکلرینه دائر (خان) بیعت ایدرلر و متقابلاً (خان) دخی آنلره (توره) یه صادق قاله جغه سوز ویریر و بوندن صکره اوچ دفعه (چنک) لر چالینور و کونک اورتہ سنده کونشه توجه اولنهرق و (چنک) لک چالمنسی تکرار ایدیلر و جمله سی، بوکا سجدہ لر ایدرلر ایدی. و بو چیرکین حرکت آنجاق ایلاک بهارده اجرا ایدیلر ایدی. بویعت رسمی بوضورتله تمام اولدقدن صکره مجلس شراب تشکیل اولنوب و (خان) کندیلرله اداره اقداح ایدر و خزینہ لر آچیلهرق درهم و دیناردن صاحیلر صاحیلر و خلعتلر کیدیریلر و خاص وعام حقنده کونلرجه انعام و اکراملر دوام ایدر و صکره کندیلرینه اذن ویریلر وهرکس یرلی یرینه کیدر ایدی. الآن بوعادتلر (خطا)، (دشت)، (چین)، (موغول)، (جتا)، و (جغتای) و (روم) دیارنده مرعیدر. بوعادات و رسومک اکثرینسی ترک ایتماش و قواعد اسلامیہ یه تقدیم ایلمکده بولنمشلردر.

بونک ممالک اسلامیہ یه سبب توجهی و طلب انتقام صددنده تحریک عنان ایلمسنک جهتی بودرکه: وقتا که ایشلرینی یولنه قویہ ب جور و ستمدن صکره عدل و امان ایله نامی اشتهار و تحت اداره سنده اولان یرلرده آسایشی و امنیت و استقرار ایلدی. (۶۱۳) سال هجری سنده (ماوراءالنهر) طرفلرندن ایچلرندہ نامدار تاجرلردن (خجند) لی (احمد) و (جندلی) (عبدالله ابن الامیر حسن) و (بلجیخ احمد) ناملریله اوچ کیسه بولنان مهم برقافله تجارت پادشاه و سائر بویوک آدملره لایق انواع نفائیسی حامل اولهرق بونک حدودینه کیروب کندیسنک پایتختلری اولان (قوقات) و (مسیل) ه قدر کیتدیلر.. و (جنکیز) طرفندن بونلر فوق العاده مظهر احترام اولوب خاصه اهل اسلامی مسافر ایلدکلری بیاض کچه دن معمول چادرلره ایندیرلدیلر. - هیچ بر کیسه یه اهمیت ویرمدکلری حالده بونلر بالعموم اهل اسلام حقنده بر حرمت مخصوصه بسلرلر ایدی. - (جنکیزخان) بونلردن برینی حضورینه قبول ایدوب اکرام و التفاتدن صکره کتیرمش اولدینی امتعه یی کوردی و فیأتی صورتی. بوتاجر ایسه امتعه سنک دکردن بر قاج مثلی زیاده پاره ایستدی. (جنکیز) بوکا هیچ بر جواب ویرمیوب دیگر ایکی رفیقنی طلب ایتدی. بونلردن کتیردکلری امتعه یی کورمک ایستدی و بهالرینی صورتی. بونلر (ای ملک الزمان! بو قاشلر سزه لایق ایسه بزدن ناچیزانه بر تقدیمه اولسون و ثمنی سزک ممنونیتکز اولوب مقابلی سزک بزی حضوریکزه قبولکز بولسون.) دیدیلر. بوجواب بودوهنک خوشنه کیتمکه برابر (سز ارباب تجارتسکز.

بورایه کار ایتک ایچون کادیکنز . خصوصیه بزم مسافرلریمز سکنز ، سزك بزه دكل بزم
 سزه اکرام ایتمه مز لازمدر . بزم سزه دییه حکم برسوز وار . اکر بونده برفائده کورور
 وموافق بولورسه کز قبول ایدرسکنز . موافق بولمزسه کزدیله دیککنز کی حرکتده سربستسکنز)
 دیدی . وبونلرك فوق العاده ممنونیتلرینی موجب اوله جق و سرمایه لرینه اوچ ، درت مثلی
 کار تأمین ایده جک بر طریق کوستردی . وبالطبع بوکا کمال منتداری ایله راضی اولدیلر .
 وبرنجی تاجر ه خطاباً : (ارقداش لرینک راضی اولدقلرینه راضی اولورسه ک آلم ، صاتیکی
 یاپ . راضی اولمزسه ک امتعه کی آل ، دیله دیکک یره کیت ؛ مع ذلك حقکده لطفمزی دریغ
 ایتمه یز .) دیمسی اوزرینه بو آدم رفیق لرندن آیریلیه جغنی سویلیوب تلافی مافات ضمننده
 (جنکیز) ه خطاب وجوابده بولندی . (جنکیز) در حال امرایتدی . بونلرك اموال وامتعهلری
 آلنوب پاره لری ویرلدی . وکندی لرینه خلعتلر کیدیرلدی . بوامتعه واقشه قالدیریلوب خزینه یه
 قونولدی . صکره خواص بندکانندن بعضیلری واسطه سیله بونلره خزینه سنی کوستردی .
 بوتاجرلر خزینه ده کوردکاری نفائس اموال وشاهانه جوهرلر وملوک وسلاطینک یکدیگرلرینه
 اتحاف ایتمه لرینه لایق شیلر و آنجاق (چین) ملوکنک ، (کسرا) نک خزینه لرنده بولنان
 درلو درلو امتعه وتحفدن کوزلری طولوب حیرتلر ایچنده قالدیلر . بوتماشادن صکره بونلری
 تکراراً حضورینه آلوب خزینه سنده نه کورمش اولدقلرینی صوردی . بونلر آنجاق
 کنديسنک خزینه سنده بولمغه لایق ومغرب و مشرق پادشاهلرینک باشنه آنجاق کنديسی
 طرفندن صاحیله بیلن نیجه نفائس کورمش اولدقلرینی سویلملری اوزرینه (جنکیز) سوزه
 باشلایوب : (بزم سزه اکرام والتفاتمز واموال وامتعه کزی آلمه مز بزه بوکی اشیانک
 بولمديغندن ویاخود بزم اشیانک قیمتنی بيلمديکمزدن دکادر . بز بوا کرام والتفاتمز متعدد
 اسبابه بناء ابدال ایتدک . برنجیسی بزم مسافرلریمز اولدیغکنزدر . ایکنجیسی بزم لطف
 وکرمنزک مسافرلری آغیرلمغی ایجاب ایتسیدر . اوچنجیسی ، سزك اهل اسلام اولمه کزدر ،
 چونکه بزجه اهل اسلام مکرمدر . دردنجیسی نامزک اشتهار ایتسی و عاداتزک شهره
 اقطار اولمسیدر . بشنجیسی حسن معامله مز ارباب تجارتک معلومی اولوب مملکت مزله
 تجارته باشلاملری وبوصورتله هرطرفدن تاجرلر کله رک یوللرک و بلده لرك کسب معموریت
 ایلمسیدر . اک مهم واک قویسی اولان آلتنجیسی ده سزك بزدن امید وار اوله رق
 کله کز و بزه کلنلری ده بزم بوش چویرمه ممزدر) دیوب کوروب وایشیتدکلرندن
 لسانلرنده تشکرلر اوله رق کنديلرینه یول ویردی .

معاملاتك تكثيرني ، ممالك و ولاياتك معموريتني تأمين ضمننده (جنكيز) بكار وسائر بويوكلر و عسكري قوماندانلرينك جمله سنه تاجر صفتيله هربرينك (چين) و (خطا) امتعه سياه بر مسلمي تجهيز ايدرك ولايات غريبه و ممالك اسلاميه كوندرملريني امر ايتدى. هپسى بو امره امثالي غنيمت بيلدى . و هربري كندى طرفندن اعتماد ايتديكي محترم بر مسلمه پاره و امتعه وىردى . و بواشل اسلامدن مركب (۴۵۰) كشيلىك عظيم بر قافله تشكىل ايلدى [۱] ؛ و الارينه عودت و عزيمتلرنده يوللرده و ايندكلرى يرلرده كرك كنديلرى و كرك حيوانلرى ايجون ظهور ايد-جك هر نوع احتياجاك تسويه سى ضمننده فرمانلر وىرلدى . و كنديليله (جنكيز) ، (سلطان قطب الدين محمد تكش علاء الدين ارسلان بن محمد بن انوشكين) ه [۲] استماله خاطر و طرفينجه حقوق همجوارى يه رعايت و آرالرنده مكاتبات و مراسلات جريانى و هر نه قدر دينلرى مختلف ايسه ده قلبلرى مؤتلف بولنه رق تأسيس محادنت ايللرى و سائر ضمننده كوزل بر مكتوب كوندردى .

(سلطان قطب الدين) ملوك و سلاطينك اكيوكلرندن بريسي ايدى . (عراق عرب) و (عراق عجم) و (خراسان) يد ضبطنده و نهايته قدر (ماوراءالنهر) ممالكى تحت اداره سنده ايدى . و (خوارزم جرجانيه سى) نى [۳] پايتخت اتخاذايتمش بولمقله (خوارزمشاه) ديه تلقب ايلمس ايدى . بو پادشاه كنديسيلاه (جنكيزخان) ممالكى آراسنده برچوق اقسامه

[۱] خوارزملى (محمود يلواج) و بخارالى (على خواجه) و اوترارلى (يوسف) نام ذاتلرك رياستلرى آلتنده (جامع الدول) [مترجم] .

[۲] مؤلف بوراده بو (انوشكين) ك ملوك سلجوقيه آتابكى اولديغنى و (سلطان قطب الدين) كده بو خاندانك اك مهم برسياسى بولنديغنى جمله معترضه اوله رق بيان ايلشدر . فى الحقيقه (خوارزمشاهيلر) ك آلتنجيسى اولان بو ذاتك زمانده بولولتك شعله اقبالى كورنمكه باشلامش و سلجوقيلرك عادتى وجهله هر بشر وقت نماز زمانده كونده بش دفعه نويت حالديران و هربرى برولايتك واليسى اولان اوغللرندن بو ذات (نوبت ذوالقرنين) چالديره رق كسب امتياز ايلمس ايدى . كنديسى بر فقيه حنفى اولوب علوم عديده يه انتسابى وارايدى . (ذهبي) بونك حقنده هر نه قدر شجيع و بهادر بر ذات ايديسه ده عسكربنى تحت انتظامه آلامش و بولرك نه ديوان و نه اقطاعلرى اوليوب نه ب و غارتله كچينمكده . لشمش و اصول حربيه واقف اوليوب نه تعيين و نه هجوم حركتلىرى بيلمكلىرى و بر قسمنى قتل ايتديكى برقبيله نك ديكرلرينى استخدام ايتك كى بر خطاي فاحش ارتكاب ايتديكنى و نه عسكرينه و نه دشمننه قارشو مدارا ايتمز اولديغنى سويليه رق انتقاد ايتكمده در [مترجم] .

[۳] خوارزم پايتختى اولان (كوركينج) شهيدركه (طبرستان) ايله (خراسان) آره سنده كائن اولوب بو ايكي اقليمده معدود اولان (جرجانيه) نام قصبه دن احترازاً بو صورتله تقيد ايديلير [مترجم] .

منقسم اولوب یتیمش بیک محارب چیقاران بتپرست (قراختای) تاتارلرینی قهرآ تحت اداره سنه کچیرمش و بونلردن آلمش اولدیغی قیزدن اوغلی (جلال الدین) دنیایه کلش و بو واسطه ایله بونلر کندیسنه اهانتده بولنجه یه قدر عسا کر خضه سنی تشکیل ایلمکده بولنمش ایدی . کندی والده سی دخی بونلردن ایدی .

غریبه نادره - بونلر سلطانک اقصای حدودی اولان (اترار) بلادی جوارنده بولنورلر و اهل اسلام ایله (جنکیز خان) آراسنده بر سد عظیم تشکیل ایدرلر ایدی . سلطان بونلره غزا آچوب قهرآ کندیلرینی تحت اداره سنه کچیرنجه آرادن حائل قالمش و سد زائل اولمش و ایکی مملکت یکدیگریله کسب اتصال ایتمش و بوندن طولانی هرکس اعلان سرور و شادمانی ایلش ایدی . یالکیز (نیسابور) ده بولنان عاقبتین ایکی علمادن ایکی ذات بو حالی خوش کورمیه رک اظهار تأسف و تأثر ایلش، و کندیلرینه، هرکس یکدیگرینی تبریک ایدرکن بو بکا و ماتملرینک سببی سوریلنجه : (بونک برفتح و بو فسادک بر صلح اولیوب بلکه « یاجوج و ماجوج » سینی آچق و کافرلری اهل ایمانه تسلیط ایتک) اولدیغی و بر آتی قریبده نتیجه یی کوره جکلری سویلیوب :

وعلمت از فراقکم لا بدان
یجری له و می دما و کذا جری
« بیلدکه آریلیغکزدن طولانی کوزمدن یاشیرینه قان آقه جقدر، وده آقدی »

بیتمی انشاد و غافلری ارشاد ایتدیلر .

سلطانه عباد و بلاد اطاعت ایتمش و جمله خلق بنده اولمش و عجم ملوکنی یوق ایدوب بونلرک اهالیسنه کندیسی حکم ایتکده بولنمش و (خوارزم) مملکتی تحت ملک اتخاذ ایتمش و خلافتی (آل عباس) دن نزع ایدوب (آل علی) یه آلمق خصوصنده ناسی تحریکه عزم و جزم ایلش و بمقصدله (عراق) ه توجه بوحدوده تقرب ایتمش ایدی [*] .
بوصیراده ایدی که (جنکیز خان) طرفنده حرکت ایدن قافله (اترار) ه واصل اولمش ایدی . بوراده سلطان طرفندن نائب بولنان (قایرخان) ه بونلرک کلرکی خبر ویرلدی .

[*] (جامع الدول) صاحبی، اوتاریخده خلیفه بولنان (ناصرالدین الله) ک بوندن طولانی (جنکیز خان) ه مکتوب کوندروب (قطب الدین محمد) اوزرینه کندیسینی تحریک ایتمش اولدیغی یازیورکه، ابتداء نقض عهد ایتامش اولق ایچون بوکا قارشو لاقید قالان (جنکیز) ، بو قافله اهالیسنک قتل اولنسی اوزرینه حرکت ایتکده تأخر ایلامشدر [مترجم] .

(قاير خان) بونلرى توقيف ايدوب اوراده بولنان برتاجرك تجارت رقابتى سائقه سيله اجرا ايتديكى تحريكاته قاپيله رق حقلرنده سلطانه فنا بر مکتوب يازوب بونلرك تاجر صفتيله مملكته كمش جاسوسلر اولديغنى ويانلرنده قوملر و طاغلر قدر حسابسز اموال و اشيا بولنديغنى :

مصراع :

« وما آفة الاخبار الا رواها - خبرلره آفتلر يالكنز راويلرندن كلير؛ يعنى، راويلرينك روايتلرينه كوره، خبرلردن آفتلر تولد ايدر .

بيلديردى و كنديلرينك تولدير يلوب ماللرينك مصادره ايدلمسى حقنده جواب آلدى . و در حال بونلرى تولديروب ماللرينى سلطانه كوندردى . و سلطانه ده بونلرى (دمشق) فقراسنه شكر طاغيدلديغى كى (بخارا) و (سمرقند) تاجرلرينه صاتهرق تقسيم و تفريق ايتديردى . و اثماني بونلردن استيفا اولندى .

هر نصلسه بوقافله ده بولنانلردن بريسى قورتيه رق خفيا مملكتنه عودته موفق اولوب وقوع حالى (جنكيز خان) ه خبر و يرمش ايدى .

(جنكيز خان) بوندن فوق العاده غضبه كمش و اخذ انتقامه قيام ايلش و حر كتندن اول (قطب الدين محمد) ه تهديد آميز بر مکتوب كوندرمش ايدى . (سلطان قطب الدين) بو خطانك فنا بر نتيجه و يرمنى منع ايچون (دربند) لرى محافظه و (تركستان) ده (جنكيز خان) طرفنه هيچ بر كيمسه نك مرورينه عدم مساعدده ضمننده هر طرفلره امر نامه لر ارسال ايلدى و بوشيطانك احوالى تفحص و مقدار قوننى كشف و تعيين ايچون جاسوسلر كوندردى . بونلر نيجه مدتلر طاغلر واروالر آشهرق (جنكيز خان) ك تحت اداره سنده اولان محللره واصل اولديلر و بونك عسكرينك مقدارينى و حاضر لقلرينى كوروب اوزون بر مدتد نصكره كلهرك سلطانه « دائره عد و احصادن خارج مغلوب ايدلملرى غير قابل ، ارساللردن داهال شجاع و پادشاهلرينه فوق العاده مطيع اولان و صيچرادقلرى و ياخود حربيه باشلادقلرى ، مسالبه و يا قيرباچله و ورشددقلرى ، مضاربته و مقاتله ايتدكلرى زمان قلنجلريله و وروشير و صكره :

ونحن اناس لا توسط بيننا انا الصدر دون العالمين او القبر

بزاوكشيلر زكه بزم اورتا حالز يوقدر . يا هر كسك اوستنه چيهرق صدرى اشغال ايدر و ياخود ترك حيات ايدهرك قبره كيره رز »

دین و حرب و سفرده چوق زاد و ذخیره و لوازم عیدیه محتاج اولیوب هر بری
 کندی و حیواننک بتون احتیاجاتی تک باشنه تسویه ایده بیلن کم واکر و کندینک استعمال
 ایده جکی سلاحنی کندیمی یاپان بر عسکر اولدقلرینی « خبر ویردیله .
 خوارزمشاه یایدیغندن نادم و پشیارن اولدی . فقط چه فائده !.. فاضل برفقیه، بیوک
 بر عالم ، عاقل و درایتلی بر ذات اولوب دائماً رأیندن استفاده ایتکده اولدینی (شهاب
 خیوقی) یه مراجعت ایتدی . بو ذات : « عسکرک چوقدر . قوت و مکتتک واردر . مع هذا
 اهل اسلامه نفیر عام اعلان ایت . اجتماع وقوع بولنجه بوقوت کلیه یی مستصحباً (سیحون)
 ساحلنه کیدوب اورایی غیر قابل مرور بر حاله قوی . و (اترار) حدودینه قدر مملکتکی
 تحصین و تقویه ایله . دشمن بورایه کلنجهیه قدر بالطبع یوریله جقدر . بزم ایسه بوراده
 تازه قوتلریمز بولنه جقدر . هر حالده آنلری مغلوب ایدرز « دییه فکر درمیان ایلدی .
 بو ذات ایله اولان خصوصی مذاکره ایله اکتفا ایتیه رک امرا ووزرا سیله ده مذاکره
 و مشوره ایتدی . بو عمومی مذاکره ده مسبب الاسباب اولان حق تعالانک اراده بیورمش
 اولدینی بر سبب دن طولانی شهابک رأیی تصویب ایدلمدی . بونلر (بیلمدکلی بزم اراضیمزه
 تمامیه کیرسینلر و بر چوق مشکلاته معروض قالسینلر) دییه دشمنک مملکتک ایچریلرینه
 طوغری کیرمسنه مساعده اولمسنی سویلدیلر . و مع التأسف بونلر فقهانک (ابتداء دفع
 انتهاء رفعدن اولادر) قاعده سنده غافل قالدیلر . بونلر بو مذاکره ایله مشغول بولنورلر
 ایکن (جنکیز خان) ک تهدیدلر ایله طولو اولان مکتوبی کلدی که بو مکتوب شو :
 « بنم آدملریمه قارشو بو جسارتده ناصل بولندیکز ؟ ! . . . ناصل اولدی ده اموال
 تجاریه می مصادره ایتدیکز ؟ ! . . . بیکنه اولانلرک قاتی دوکمک و ناحق یره بر دیکرینک
 مالی استملاک ایتک سزک دینکزه صیغارمی ؟ . . . بویله بر اعتقادده بولنه بیلیرمیسکز ؟ ! . . .
 سزه اظهار عداوت ایتینلر حقنده سز عداوت بسلیه بیلیرمیسکز ؟ ؟ . . . او یون فتنه لری
 و شرلری تحریکمی ایدیورسکز ؟ ؟ . . . آزعینلریکزی و قویلریکزی ضعیفلریکزه ظلم
 ایتمکدن کرک سرآ و کرک علناً منع ایتمه کز خصوصنده سزه ندیکزدن امر کلدیمی ؟ ؟ . . .
 و سزه خبرجیلریکز و محدثلریکز (اترکو ترک ماترکوکم - تورکلر سزه ایلشمدکجه سز
 تورکلره ایلشیمیک) اخبار ایتدیلمی ؟ . . . ندیکزک بوبابده کی امرینه مخالف اوله رق ناصل
 اولیورده قومشولریکزه اذیت ایدیورسکز ؟ ؟ ! . . . مع هذا که او قومشوکرک سز هنوز نه
 طاتلیسنی و نه آجیسنی کورمیدیکز . او یون فتنه یی او یاندرمیکز . ایشته سزه بونلر نصیحتدر .

کوزلجه حفظ ايدك . و انتقام اياقلمه دن و فتنه لر آلاولمه دن و بلادكزي طالغه لئمه دن و يا جوج و ما جوج سدي آچيلمه دن تلافی مافاته مسارعت ايليك . و بر آتی قریبده الله مظلوملره يارديم ايدر . و شبهه سز خالق قدیم اسرار ربوبیت و آثار عدلی اظهار ايدر . و شبهه سز سزلرده جزای اعمالکزی چکر و هر طرفدن سزك اوزريکزه (يا جوج و ما جوج) ك کلدیکنی کورورسکر ... » مأل و معناده ایدی . حالبوکه بولعین (ترکستان) اوزرینه کلش و (اونك) خانك اوغلی اولوب یوقاری ده (ترکستان) اطرافنه التجا ایتدیکی سويلین (کوچلک) خانك النده بولنان (کاشغر) و (بلاساغون) شهرلرینی عنوة المش ایدی .

جنکیز ایلر یلکده ایکن بو مکتوبنی آلان (قطب الدین محمد) پر حدت کسپله رک مکتوبی کتیرن آدملرک رئیس لرینی تولدیرتمش و متباقیلرک صاقللرینی قازیدوب یوزلرینی سیاهه بویاتمش و بوحالده کندیلرینی (جنکیز خان) ه اعاده ایتمش و شو : « اسلام عسکرلری و اورمان ارسلانلری و بالعموم یکیتر ایله یوریمکده و سنك اوزریکه هجومه کلیمکده یز . کونشک طوغدیغی یره قاقسه ک سنی مزارک دیبنه صوقه جغز . بونی بیل و محو و هلاک اوله جغکی اکلا ! ... » مألنده بر جواب یازهرق کندی آدملریله بونلرک آرقه لرندن کوندرمش و بونلر دنصکره درحال اردوسپله حرکته کنیدیسی ده تأخر ایتیموب قولیاتدن اول فعلیاتنی ارئه ایتک ایستمش و اردوسپله (عراق) دن قالقوب (خراسان) ی و (ماوراءالنهر) و (ترکستان) بلادینی ولایعدصحرا و قیرلری کچهرک ، ارککاری (کوچلک) خان ایله آرالرنده بولنان بر عداوتدنطولایی اخذ ثار ایچون چولوق ، چوجقلرینی تک باشلرینه براقوب آیریش ویا لکزی یلرنده قادین ، چوجق ، مواشیلری قالمش اولان ساکن و ساکت بر محله واصل اولمش و بونلری ووروب ماللرینی یغما و چولوق ، چوجغنی اسیر آلمش بونکله کنیدیسی بر ایش یامش ظن ایدهرک درحال عودت ایتمش ایدی .

بونلر محاربه دن عودتله خانه لرینک خراب و زوجه و چوجقلرینک استرقاق ایدلایکنی کورنجه پر آتش کسپلرک درحال بونلرک آرقه لرینی تعقیبه باشلامش ورعد قاصف و برق خاطف کبی حدت و سرعتله بونلره یتیشمش وقضاء مبرم کبی چاتمش ایدیلر .

(سلطان قطب الدین) عسکرینی چویرهرک حربه حاضرلشمش و آره لرنده اوچ کون و اوچ کیجه لاینقطع عظیم بر محاربه وقوع بولمش ایدی که اهل اسلام اولاحمیت دینییه ساقه سپله ، ثانیاً اکر آرقه چویره جک اولسه لر یلرینک اوزاق و آراده صعب المرور نیجه

طاغیر و اووالر بولنسییه موتلری محقق اولدیغندن و تاتارلر ایسه چولوق و چوجقلرینک قید اسارتدن تخلص ایدملری اوغورنده ثلومی کوزلرینه آلدیره ش بولندقلرندن بو محاربده هرایکی طرفدن وقوع بولان تلفاتدن طاغیر کی انسان لاشهاری ییغیلمش و دریالر کی قانلر آقش و دنیا ده کوریلماش بروقه وقوع بولمش و اهل اسلامدن (۲۰,۰۰۰) و کفار دن بومقدارک برقاچ مثلی کیمسه لر تلف اولمش و آرتق هرایکی طرفده طاقت قالماش ایدی. دردنجی کیجه اوچ کوندن بری آتش یانیمان بویکی محارب اردوده آتشلر یاقیلدی وایکی طرف یکدیگرندن آیرلادی.

(سلطان قطب الدین) (ترکستان) ده کی (خجند) نهری اولان (سیحون) ی کچهرک (بخارا) و (سمرقند) و واصل اولدی و قلعهلری تحصین و تحکیمه باشلادی. فقط (سلطان قطب الدین) ک امیداری منقطع اولمش و بلاد و ممالکنی ضیاعه اوغرا ده جفتی ظن ایتمه باشلامش ایدی. اهل اسلام دخی پادشاهک قوه مغنویه سی قیریلش اولدیغنی بیلور و «بزبونلرک اوفاجق یری اشغال ایدن و باشلرنده آزوجوق نامدار بر قوماندانلری بولنیمان بر شرمه قلیله لرینه غلبه ایده مدک. بیوکلری اولان (جنکیز) قوماندانلری و اردولریله اوزریمزه کلیرسه قارشوسنده ناصل طوریلیر؟...» دیور ایدیلر.

(سلطان قطب الدین) (بخارا) یه (۲۰,۰۰۰) و (سمرقند) (۵۰,۰۰۰) محارب براقه رق کنندیسی عسکر جمع ایدوب عودت ایتک اوزره بونلردن آیریلدی. و سریر سلطنتی اولان (خوارزم) و توجه و بورادن (خراسان) و کچوب (بلخ) حوالیسندده کویا بروقه اولمامش کی لاقید قاهره ق اوطورمغه باشلامش ایدیسه ده درد درونی کوندن کونه کنندیسی ایدیور و مصائبک توالیسی اجانی تقریب ایدیور ایدی. نهایت (طبرستان) اطرافنده (۶۱۷) ده پک کمنج اوله رق جوار رحمته انتقال ایلشدر. (۵۹۶) شوالنک یکرمنجی کونی طوغمش ایدی. دولت باهره و صولات قاهره صاحبی ایدی. عظمتلی برپادشاه و سطوتلی برسلطان، فقیه برفاضل، نبیه برعالم ایدی. اوفاق بر خطاسی سببیه مملکتی مضمحل اولمش و عسکری طرفندن کنندیسنه اهانت ایدلشدر. خزینه سنده اون میلیون دینار و صایلمیه جق درجه ده اقمشه، امته، اسلحه بولنور ایدی. بونلرک ایچنده یالکز بیک یوک اطلس و بونک اضعاف مضاعفه سنجه سائر نفائس موجود ایدی. (۲۰,۰۰۰) آت و هر برینک نیجه اراضیسی بولنان (۱۰,۰۰۰) کوله سی وار ایدی. فقط بو قدر ثروت و مکتی بر ذریه دکدی و باشنک کسیلیمسنه و حتی کومولد کدنصکره قبرینک دشیلیمسنه مانع اولمادی.

ما كفف ذوكفف له رائد الردى ولا مال بالاموال عنه حمامه
ولا ملك كلا ولا ملك حمى حمى ملكه لما عراه انهدامه

« اصحاب مكنت وقوتدن هيچ برى كنديلرينه توجه ايلش اولان پيك اجلى رد ومنع ايددمديلر. وبونلك نولوم زمانلرى كلوب چاتديغى وقت مال ومناللى اجلارنى كنديلرندن بشقه لرينه صرف وامالديه كافى كلدى. دنيا ده حقيقى صورتده نه برمك واردر، ونه ده هيچ برمك وقت انعدامى كلديكى وقت ملكنى قورويه بيلير. »

فته باغيه سردارى طاغيه به كلنجه : آدملىرىنىك بويله ريسلىرى تولد يرلىش و كنديلرىنىك صاقللرى طراش ايدلىش ويوزلرىنىك بويانلىش اولديغى كوروب اكلادىغى زمان موازنه سنى غائب ايتىش وحدت وشدتندن قالقوب اوطور مقده وكفرينىك دكرى طالغالانوب طاشمقده بولنىش ايدى كه بوصيره ده اوچنچى برخبر اوله رق قتل اولنان كفارك حوادثنى طويلىش وبو حال ياره ياره اوزرينه ايكن هپسنىك اوستنه دو كولىش طوز سرپىش ايدى .

صبر وسكونى تماميله منسلب اولان (جنگيز) قيامتنى قوپارمىش وكائناتى صولوغيه ياقمق وقاوورمق ايستىش ايدى . فقط نه ياپمى لازم كلديكى دوشونمك ايچون اعتدالى محافظه ايجاب ايتديكى بيلمكه خالى برمحه آريلوب دوشونمك وحليم اولان جناب حقه تضرع ايتمه باشلادى .

يوزينى طوپراقلره سوروب : « اى خالق قديم!.. بن قوللريكى مستريح ايتمك وبلاديكى معمور قيلمق ايسترم . قولك خوارزمشاه آنلره ظلم ايتدى . وبكا تعدى ايله حقمده اسائتنى تكرر ايلدى يا الله!.. آندن بنم انتقامى آل. سن مظلوملك معين وظهريسك.. » ديدى و اوچ كون و اوچ كيجه يمه يهرك ، ايچميهرك بوتضرع وطلبى براقمادى ويوزينى كوزينى يرلره سوردى . نته كيم :

تضرع جنگيز خان لله ساعه واخلص فيما رامه وهو مشرك
ما خاب فيما رامه من فساد ومازال يعشو فى الانام ويسفك
ما بال من الله طول حياته يوحد بالا خلاص هل هو يهلك

« مشرك اولديغى حالده (جنگيز خان) بر ساعت حق تعالى به تضرع ايدوب خلوص تام ايله مطلبنى ديله مكله رد ايدلمدى . وفسادكارانه اولان مرادى ويرلدى . وكنديسى خلقك قاننى دوكر ويريوزنده فساد ايدر اولدى . بو بويله اوانجه آرتق سن، طول حياتنده كال خلوص ايله الله تعالى يي توحيد ايدن كيمسه يي هلاك اولورمى ظن ايدرسك؟؟!... »

و تضرعاتندن صکه (۶۱۵) نجی سال هجری آیلرینک برنده جوشغون دکنزلر ،
 آزیغین یاغمورلر وقیزغین یانار طاغلر کی اولان (تاتار) مشرکلی و کافر عسکرله حرکت
 ایتدی. یر یوزنده کوکده بلوطلرک سیری کی سرعتله یوریدیلر و کفر و شرک لرینک ظلمت لرله
 نور ایمانی سوزدیرمک ایستدیلر. و مانع و مدافعی و صاحب و حامی بولمیان جنت مثال
 ساکن و ساکت بلاد اسلامییه واصل اولدیلر. (۶۱۶) صفرینک دردنجی کونی (جند) [۱]
 اوزرینه چوللانوب قیامتدن نمونه کوستردیلر. خواص و عوامی قتل ایدوب مقتوللرک
 اجسادی طاغلرله اووالری و کویلری طولدیردیلر. و طاغلری پاره لدیلر. و اون آلتی
 کیجه اموال و ذخاثری یغما ایدوب نه انسان و نه اشیا بر اقامدیلر. بورادن (اندکان) [۲]
 و (فناکث) و (خجند) [۳] ولایتلرینه کیدوب بورالرده دخی قتل و یغما اجرا ایتدیلر.
 قدیم (ایلک خان) ک دارملکی اولان (مرغینان) [۴] و ترکستان اطرافی و (سیرام)
 و (طاشکند) و سائر محللرده عین فلاکته دوچار اولدی. بورالردن (نسف) [۵]
 و (اترار) و (سغناق) و بو حوالینک سائر بیوک بلدهلری دخی تخریب و اهالی سی قتل
 عام ایدلی.

مشى الجراك على القصير الاخضر

او منجل فوق الحصيد الاصف

فوق الصعيد على الهشيم الاغبر

فشوا على سهل البلاد وعرها

فكانهم موسى على شعر مش

او شعله نار الهوا فتعلقت

« بونلر بلدهلرک منیع و غیر منیع اولانلرینه ، باشا قده قالان دانهلره چکرکهلرک هجومی کی هجوم
 ایدوب هر طرفلری استیلا ایتدیلر. گویا که بونلر بر آنده قیللری قازیان بر اوستوره و یا مزروعاتی
 ییچن بر طیرپان و یا خود هوانک سوقیله تارلاده کی قورو اوتلری طوتوشدوروب درحال یاقان
 بر آتش شعله سیدرلر . . . »

کندیلرینه اطاعت و اتباع ایدنلر آنلردن اولور ، اتباع ایتیموب عصیان و یا تخلف
 و توقف ایدنلر ثولدیریلور، و چولوغی و چوجنی اسیر آلنیر، و اموالی یغما ایدیلر ایدی.
 (۶۱۷) محرمنک دردنجی صالی کونی بو آفتلر (قبة الایمان) اولان ، (ینی سامان)

[۱] بخارا جوارنده اولوب قاناریه آطلرلندن اعتباراً ۲۸۰،۵۰° طولنده ۴۰،۰° عرضنده
 اولدینی (تقویم البلدان) ده کوریلکده در. تورکجه ده شهر معناسنه اولان (کند) معربی اولمالیدر [مترجم].
 [۲] (فرغانه) مضائقنددر (معجم البلدان).

[۳] ینه عین مبدأدن اعتباراً ۹۰،۳۵° طولنده و ۴۱،۲۵° عرضنده واقعدر (تقویم البلدان).

[۴] (فرغانه) نک اک مشهور بلدهلرنددر (معجم البلدان).

[۵] (ماوراءالنهر) بلادندن اولان (نخشب) در ۸۸،۴۰° طولنده و ۳۹،۵۰° عرضنده در.

(مسالك البصار)

ادبیات مجموعه سی ۳

مرکزی ، عالمی و عابدی و صالحی و زاهدی جمعی ، و محقق فقہی و مدقق نبیہی منبعی ،
 و نیجہ اشرف و اکابر طورانی بولنان و بیکلر جہ خلقی احتوا ایدن (بخارا) [*] یہ کلدیلم .
 (سلطان قطب الدین) ک بورادہ ترک ایتیش اولدیغی (۲۰۰۰۰) کیشی بونلرک کثرتی
 کوروب مقابله ایدلمک غیر ممکن اولدیغی آ کلاینجہ قوماندانلری (کور خان) ، (سوینج
 خان) ، (حمیدالنوری) ، (کوچلی خان) لرک قیادتیلہ (جیحون) نہرینی کچہرک
 (خراسان) ہ کیتمک اوزرہ کیجہلین (بخارا) دن چیقدیلم . بونلر نہری کچمکدہلر
 ایکن (جنکیز خان) ک طلیعہلری طرفدن کوریلدیلمر و ہیچ بر دانہسی قالمینجہیہ قدر
 محو و استیصال ایدلدیلمر . (بخارا) ایسہ فوق العادہ فنا بر موقعدہ قالمش اولدیغندن
 چار ناچار امانہ دوشوب قاضیلری اولان (بدرالدین بن قاضی خان) ی (جنکیز) ک
 نزدینہ کوندروب امان دیلہدیلمر . کندیلرینہ امان ویرلمک کسب اطمینان ایدیلوب قبولر
 آچیلدی . و بونلردن ہر طرفدن شہرہ کیرمکہ باشلادیلمر . دیکرلریلہ برابر قاجہ میوب
 قلعدہ قالمش اولان درتیوز کیشیلک بر قوت مقابلهیہ قالدیشدی [**] . درحال (جنکیز)
 اللرینہ کچن شیلر ایلہ قلعہ اطرافندہ کی خندق طولدیرلمسینی امر ایتدی . نفیس قاشلر ،
 کتابلر ، اجزاء و مصاحف شریفہ ایلہ خندق طولدیرلدی . و بریر قلعہ دینمک باشلادی .
 و بو اوفاجق قوت بونلرہ اون ایکی کون مدافعہیہ مقتدر اولادتن صکرہ قلعدہ دینمک
 بریر قالمامقلہ جملہسی شہید ایدلدیلمر .

بونلر صکرہ خلقک فریاد و بکالری آرسندہ بونلر مخدراتہ تعرض ایتمکہ باشلادیلمر .
 فسق و فجورک انواعنی ارتکاب ایتدیلمر .

بونلرک بویلہ حریم عصمتہ ال اوزاتملری فوق العادہ غیرت و حمیتلری تحریک ایتیش
 اولدیغندن ائمہ دین و علماء دین مہندن بر زمرہ و سائر ناس قاضی علامہ (صدرالدین
 قاضیحان) ک و اولاد کرامنک و (حاکم شہید) ک و امام ہام (رکن الدین امام
 زادہ) نک اطرافنہ طویلانہرق شہادۃ توملکی حیاتہ ترجیح ایتیشلر و بو فئہ باغیہ و بو

[*] مقرر علما و زہاد اولدیغی ایچون (بخارا) دینلمشدر . چونکہ بو کلمہ تورکجہدہ بمع العلم
 معناسنہدر . نتہ کیم (خطا) و (اویغور) تورکلری معبدلرینہ (بخار) دیرلر (جامع الدول ، ج ۲) .

[مترجم]

[**] بونلر ویردکلری سوزہ صادق قالمش و ہیچ برکیمسہیہ تعرض ایتیوب ہرکسہ حسن معاملہ

کوسترمش و اظہار عدالت ایتیش ایدیلر (ابن الاثیر ، ج ۱۲ ، ص ۱۶۸) .

[مترجم]

طائفة طاغیه اوزرینه هجوم ایدەرك چارپیشمشلر و بو صورتله جمله سی شهید اولوب جوار رحمت الهیهیه انتقال ایلمشلردر .

بو وقوعاتدن صکره بالذات (جنکیز خان) دخی شهره کیروب سکینت ایلە هر طرفی دولاشمغه باشلادی . غایت کوزل و واسع برمعبد اولان (بخارا) نك یکانه جامع شریفی اوکنه کلدی - که بو جامع بالعموم اهالی بی احتوا ایدەجک قدر بیوک ایدی ؛ چونکه امام اعظم (رحمة الله) حضر تلرینک مذهبینجه جمعه نمازی هر شهرده آنجا ق برجامعه قیلنمق صحیح اولدیغندن اهالیسی حنفی المذهب اولان ممالک شرقیه و هندییه و بلاد ترکیه ده بویله بیوک برجمعه جامعی واردر [*] - و « بوراسی سلطانک سرایدر . » دیدی . جواباً سلطانک سرایی اولیوب بیت رحمان و عابد و زاهدلرک و ارباب طاعات و اجتهادک عبادتگاهیی اولدیغی سویلندی .

(جنکیزخان) ؛ « او حالده افراجمزی بزمده ارواحمزی خلق و اشباحمزی ترزیق ایدن ذاتک اونده اجرا ایتمه من داها مناسبدر .. » دیهرك جامع شریفه دوغرولدی و آتندن اینوب یاننده کیلر ایلە ایچری کیردی . بکربنی و عسکرلرینک بیوکلرینی دعوت و داووللر ، شرابلر و دودوک و قواللر کتیرلمکی امر ایلدی . جمله سنی آیری آیری تلطیف و تسریر ابتدی و مقابلاً بونلرک ایچنده کی ملوک و اکابر کنديسنه سجده ایتدیلر . نامنه چنکدر چالندی . مدح و ستایش حقنده سسلر یوکسلدی . (جنکیز خان) بونلره اوطورملرینی امر ایتدی . هرکس موقعی اشغال ایتدکدن صکره اداره اقداح ایدلدی . مجالس علم و اذکارده و محاریب صلاة ابرارده (موغول) و (تاتار) کافرلری تصدرایتدی . علم و تدریس محفللری بنحس و شرک محفللری اولدی .

علماء و اشراف ، اکابر و سادات و رؤساء نیه اوغرا دقلرینی شاشیرمش ایدیلر . (جنکیز خان) بونلری جلب ایتدیروب جامع قپوسنده حیوانلره باقدیریور ایدی . بو بلای نا کهانیدن هرکس برحیرته دوشمش و (سلطان قطب الدین) ک مفارقتندن بش آی و برقاق کون کچرکچمز بولوط سرعتیله و کیجه قارانقلرینک هجومی کی بر هجوم ایلە اوزرلرینه چوکن مصیبتدن عادتاً سرخوش کی اولمش ایدیلر .

جامع قپوسنه جلب اولنان بو اشراف و کبرا آراسنده (ماوراءالنهر) ساداتنک اک

[*] (امام اعظم) دن بویله منقول ایسه ده صحیح اولان قاج جامعه اولورسه اولسون مطلقاً

جوازیدر [مترجم] .

کزیده سی و اورالرده کی نهال سیادتک برکلی بولنان (السید الشریف جلال الدین علی بن حسن الزیدی) نامنده مقندا و رشادت و هدایتہ مأوا اولان اولیای کرامدن بر ذات دخی بولنمقده ایدی که بونک الاریخی بویننه باغلانیلوب حیوانلر بکلتدیریلور ایدی .
 بو حالده ایکن امام هام ، علماء اعلامک اعلمی ، وعصری علماسنک افضل و زمانی فقهاسنک اک نامداری اولان (الشیخ رکن الدین ابن امام) حضرتلرینی کوروب : (ای امام ! بوحالار نه در ؟ ..! دیه شو :

اری حاله بذت لسانی فایسلی طریق الی انی افوه بلفظه
 اعفی لها کفی وامعک مقلتی افی النوم هذا ام اراه بیقظه
 « اسامی طوتن برحاله کرفتار اولدم . برکله جک سویله مک یول بوله میورم . آوچلرمی ایصیریورم ؛
 بوحالار عجا حقیقه واتع می یوقسه رؤیای کوریورم دیه کوزلرمی اووشدیریورم . »

مال و معناده بر شعر انشاد ایلدی .

حضرت امام ایسه « بوراسی لاف محلی دکل . اراده ازلیه الهیهیه منقاد اول و مشیت اربابنه تابع اول .. » دیدی .

بونلر جامع شریف ایچنده قوال سسلری و طاوول کومبورتیلری آراسنده شراب ایچیور و (تاتار) و (موغول) اصولنجه رقص ایدیور ایدیلر . بونلر ختام بولدقدن صکره (جنکیز خان) ک اک بیوک اوغلی (توشی) خان منبره چیقوب برخطابه ده بولندی . صکره رقص و تغنی ایددرک باباسنه دعا ایتدی . بوندن صکره باباسی چیقهرق برطاقم سوزلر سویلدی و شراب ایستیوب ایچدی و بوده اظهار طرب ایلدی .

نوبت حیوانلره کلش اولدیغندن (جنکیزخان) : « ای عسکرلر ! ییدیکز و ایچدیکنز ؛ رأس المالمز اولان حیوانلری اونوتمیک و آچلری دویورک » دیدی . و در حال مرکبلر کبی یکدیگرلرینه باقهرق پادشاهلرینک امرینه امتثاله قوشدیلر . (جنکیزخان) دخی منبردن ایندی . بونلر آرپه و بوغدا ی و سائر حیوان ییه جکی حبوبات و سائر پی بوله رق کمال سرعتله کلدیلر و حیوانلری جامع شریفه آلوب باغلایه جق برر محل بولدیلر و کتب و مصاحف و اجزاء شریفه محفظه لرینی بوشالتوب حیوانلرینه یملک یابدیلر . و بوضورتله آت و قاطر و مرکبلرینی طویورمه باشلادیلر . کتابلر و مصاحف و اجزاء شریفه لر طانیلوب حیوانلرک آیاقلری آلتنده قلدی . اومبارک یرلرده شراب و قاذورات دکزلری طالغه لیمغه باشلادی . حیوانلر دخی ییه جکلرینی یدکدن صکره کندیمی شهردن طیشاری چیقدی . و ایچری ده

هیچ برکیمسه براقلمیوب (مصلی) یه چیقارلملرینی امر ایتدی . خلقك جمله سی اورایه سوق ایدیلوردی؛ کری قالانلری ئولدریور و کسوب یچیور ایدیلر . هرکس (مصلی) به طوپلانمش ایدی . کندسی منبره چیقوب تورکجه برخطبه ایراد ایتدی که ایچنده شوسوزلر وار ایدی :

« سز بیوک ایشلر یاپدیکز . وجرائیم اجرا وارتکاب ایتدیکز . ربکز بوندنطولایی نی سزه مسلط قیلدی . بوچکدکریکز بیوکلربکزک یاپدیغی ایشلرک جزاسیدر . بلاعمومی اولدی . و بیوکلربکزک جزای اعمالی جمله کزه سرایت ایتدی . »

بوندنصکره تجارتله اشتغال ایتکده اولان اهلینک اسملرینی ضبط ایتدیروب اللرنده بولنان ثروتلرینی آلدی و : « بو ، سزه سلطانک احسان ایتمش اولدیغی اموال و رجالک ثمنیدر » دیدی . و بونلری آلدقدنصکره ارکسلرک ئولدرلمسینی امر ایتدی . قادینلر وچوجقلر اسیر آلیندیریلر . و (بخارا) ده بولنان بالجه اشیا و مواشی و اغنام یغما ایدیلوب قاپانک النده قالدی . و بلده یاقیله رق خاک ایله یکسان ایدلدی . نه دار و نه دیار قالمدی . هرناصلسه غایت بجرکلی برتک آدم قورتیلوب (خراسان) ه کلش و وقعهبی اورا لسانیه شو :

آمدند وکندند و سوختند وکشتند وبردند ورفقتند

« هجوم ایتدیلر ، ییقدیلر ، یاقدیلر ، ئولدریدیلر و یغما ایدوب کیتدیلر . »

بیتیه اجمال ایلشدرکه بوبابده بوندن داها موجز برافاده اولمز . بورادن صکره (سمرقند) ، توجهلری ایچون امرویردی . بتون آغیرلقلری واسیر آلمش اولدقلری یائین آیاق وچیرچیلاق قادینلر وچوجقلر ایله یوله چیقیدیلر و یوللرده یوریلان وکری قالانلری ئولدرمک (سمرقند) ه واصل اولوب بوبلدهنک دخی اوزرینه چوللانیدیلر .

یتمش بیکی اهلیدن و اللی بیکی اولجه (سلطان قطب الدین) ک ترک ایتمش اولدیغی عسکرلردن مرکب اولمق وزره بوراده ۱۲۰,۰۰۰ کشی راده سنده ایجه مهم برقوت وار ایدی . اهلیدن اولانلر اکمال نواقص ایدمک حاضرلشمش و مدافعه ایچون شهردن طیشاری چیقمش ایدیلر . حالبوکه بونلرک یمین و یسارلرنده کی طاغلر و تپه لرک آرقه لرنده تاتارلر پوصویه عسکر کیزله مش ایدیلر . بو حالدن خبرنری اولمیان (سمرقند) لیلره ابتدا تعرض ایدن برتاتار فرقه سی مغلوبیت کوسترمک فرار ایتمش و بونلر بومغلوبیت جعلیه یه آلدانه رق

تعقيب ابله شهر دن اوزاقلاشمغه باشلامش ايديلر كه بوصيره ده پوصوده كيلر چيقوب بونلر ك
آرقه سنى كشمش وفرار كوسترنلر دخی دونهرك اوكلرينى آلمش اولديغندن برچنبر ايچنه
دوشمش اولان بوزاوالديلر ك هيچ برى قورتيلماق اوزره جمله سى شهيد ايدلمشلردر .

شهرلى عسكر ك دوچار اولديغى بوفلاكت عظيمه يى كورن (خوارزمشاه) عسكرلرى
ياريدن زياده قوتلرى آزالمش اولديغى ده نظر اعتباره آلهرق تسليم سلاح ايتمكدن بشقه
چاره قالمامش بولنديغنه قناعت كتيرديلر و حرب ايتمهرك چولوق و چوجقلرينى ورر يماق
ايلستديلر [۱] . كنديلرينه اعتماد ايتين (جنكيز) ، (۸۰۵) ده (تيمور) خائنك
ديار رومده (عثمان) اوغلى (بايزيد) عسكرينه يامش اولديغى كې بونلر ك سلاحلرينى آلدی
و كنديلرينى طاغيتدی، شهرده بولنان اهلينك هيچ بر معين و ظهيري قالمامش اولديغندن
قضايه رضا كوسترديلر . و اراده السهييه عرض تسليميت ايتديلر . هيچ بر طرفدن مدافعه
كورمين (جنكيز) ، آثار باقيه سى دلائيله سورينك محيطى اون ايكي فرسخ اولديغى كوريلان
او عظيم بلده يى (بخارا) كې تخريب و بالعموم اهالى يى محو و اعدام ايتدی [۲] .

بورادنصكره اوغللرندن (چغتای) و (اوكتای) ك قومانداسى آلتنده (خوارزمشاه) ك
تحت اداره سنده اولان (خوارزم) ه بر اردو سوق ايتدی كه بوراسى دخی فوق العاده
غلبه لك اولوب ايجلرنده بر جوق امثال و اكابر ، اهل تحقيق عالمر و فحولدن محدود
فاضلر موجود ایدی . رؤسانك كثرندن بوراده هيچ بر كيمسه تفرد ايتمامش و امور
اداره يى اله آلامش ایدی . بوصيره ده (حمار تكين) نامنده برينى قوماندان تعيين ايتديلر .
فقط بوراسى دخی اوزون اوزادى يه محاربه و مقاتله دن صكره عنوة تاتارلر طرفندن آليندی .
تاتارلر بوراده كى (۱۰۰,۰۰۰) خانه راده لرنده كى ارباب حرف و صنايعى آييرديلر ؛ متباي
اهالى يى زوجه و چوجقلرندن تفريق ايدوب كنديلرينى قتل و زوجهلرينى عسكرلره
ويرديلر . و مقتوللر ك عددی صاييلوب ، يا غمور دامله لرندن و قوملردن چوق اولان بو عسكر ك
هر برينه يكرمى درت كيمسه اصابت ايتمش اولديغى اكلاشيلدى . بلده يى [۳] عادتلى

[۱] بو عسكرلر توركلردن مركب اولمليله همجنسيته كووه نهر ك تسليم اولمشلر ایدی [ابن اثير ،
ج ۱۲ ص ۶۹] [مترجم] .

[۲] (خوارزم) مركزى اولان (كوركانيج - اوركانيج) اولسه كرك [مترجم] .

[۳] (هدايه) صاحبي (شيخ الاسلام ابوالحسن على بن عبدالجليل المرغيناني) نك استشفاعي
اوزرينه (جنكيز خان) بولده اهالي سنه امان ويرمش ايسه ده اهاليدن بعضيلرينك عسكر ايله براشوب
مقاتله يه قيام ايتلى قتل عام ايدلملرينه سبب اولمشدر (جامع الدول ج ۲) [مترجم] .

وجه اوزره دیکرلری کبی خراب و ییاب ایتدیلر . و قان دکلرندن نهرلر آقیتدیلر علم و علما محو و مضمحل و فضل و فضلا نابدید ورؤسا و اکابر شهید اولدی . و قطب خوارزم (الشیخ نجم الدین الکبری) حضرتلری دخی بو شهدا میاننده ایدی [۱] .

(جنکیز خان) (سمرقند) دن (سلطان قطب الدین) ی تعقیب ایچون حرکت ایتدی و یولده (ترمذ) و (نخشب) اوزرینه چوکدی ؛ امهات بلاددن اولان بو ایکی بلده عدد وعدتلرینک کثرتنه بناء مدافعاتده بولنشلرایسه ده ، نتیجه ده بونلر دخی مغلوب اولوب هیچ بری قالمینجهیه قدر محو و نابود اولمشدر .

غربه — (ترمذ) اهاالیسنک قتل عام ایدلمی ایچون (جنکیز خان) امر ویرمش وقادین ، چولوق ، چوجق هیچ بر فرد قالماق اوزره بونلر طرف طرف قتل ایدلمکده ایکن ئولدیرمک ایچون یاقالانمش اولان بر قادین ئولدیرلمامی ایچون نه قدر یالوارمش و قریاد و بکا ایتمش ایدیسده کار ایتیموب کندیسنی قتل ایتک اوزره یره یاتیرمش اولدقلری صیراده ، ئولدیرمیه جک اولورلرسه کندیلرینه غایت ایری دانه لی ایجه دیزیلری ویره جکنی سویلمش ایدی .

قادینک بو وعدی (جنکیز خان) بیلدیلمش و اوده مساعده ایتمش ایدی . قادینجغز یالان سویلماش اولوب اموالی الیندن آلدقلری صروده اینجولری قورقوسندن یوتمش اولدینی و برمقدار مساعده ایدرلرایسه اینجولرک کندیسندن طبیعتیه حقیقه جغنی بیان ایتدی . فقط (جنکیز) درحال قارنی یاریلوب اینجولر حقیقه جق اولورسه کندیلرینک اولسنی و حقیقمیه جق اولورسه یالانک جزاسنی کورمش اوله جغنی سویلدی . قادینجغزک قارنی یاریلدی . و ظهور ایدن اینجولر آلیندی . بو حالی مشاهده ایدن (جنکیز خان) بتون مقتوللرک قارینلری یاریلوب کوکسلری پاره لیمسنی امر ایتدی .

بورانک دخی قلعه سی دیکرلری کبی هدم ایدلدی . و دار و دیار محو اولدی . مقصد یکانه سی خوارزم شاهلرک ممالک اصلیه سی اولان (جنکیز خان) ، (جیحون) دن (خراسان) ه کچهرک (بلخ) ه توجه ایتدی که ، بوراسی اهل اسلامک اهاالیسی اک کثرتلی اولان مستحکم قلعه لرندن برینی تشکیل ایدیور ایدی .

[۱] (جنکیز) ک بو ذات حقنده اعتقادی وار ایدی . بناء علیه عسکر کلزدن اول (خوارزم) ی ترک ایتسنی کندیسنه یازمش فقط بو (ابوالجناب نجم الدین الکبری) بونی سروته موافق بولمادیغندن قبول ایتماش ایدی (جامع الدول ج ۲) [مترجم] .

(پادشاه)، یوقاریده سویلندیکی وجه اوزره، بورالردن (طبرستان) نواحیسنه چکلمش و جوار رحمت رحمانه انتقال ایلیوب اوغلی (جلال الدین) اورنک سلطنته جلوس ایتیش ایدی .

(جنکیز خان) بو جوشقون دکنزله (۶۱۲) ده (بلخ) ه کلدی . اعیان و اشراف قارشو حیقوب امان دیله مه لرله مسؤوللری اسعاف ایدلدی . فقط (سلطان جلال الدین) دن حذر ایتمکده اولدیغندن ویردبکی سوزی کری آلدی . و اهالی یه اعتماد ایده مدیکندن بوراده ده اراقه دماء و هدم بناء ایچون امر ویردی . و صوک فرده وارنجیه قدر قتل ایدلایلر .

بوراد نصکره اوغللرندن (تولی) خانی (طالقان) ه سوق ایتدی . بوده مدافعاته بولنان بورا اهالیسنی قتل و اعدام ایتدی . (تولی) خان بورای محاصره ایدرکن، کندیسینی (خراسان) ه و (چغتای) قبیله سندن (سنتای) و کافرلردن (یما) نامنده ایکی بکی ده (ایران) ه ، مأمور ایدرک (خراسان) هواسیله امتزاج ایده مدیکندن اوخان کافر و او کفر و طغیان منبعی اولان (جنکیز) مملکتینه تحویل عنان ایلدی .

یانلرنده (۳۰,۰۰۰) عسکر بولنان بو ایکی بک ابتدا ایران شهرلرندن (روات) ه کلوب بورای تارومار ایلایلر و بوراده دخی ائمه هدای قلعجندن کچریدیلر . اموال و اشیایی یغما و اهالی یی قتل و استرقاق ایتدیلر . اهل اسلام قاننی دریالر کبی آقتیدیلر . (سلطان قطب الدین) تفرد ایتیش ملوک و اکابر براقامش اولدیغندن بونلر میدانی بوش بولمشلر و ایستدکلری کبی آت اوینا تیش ایدیلر . قارشولرنده محارب بولمق شوله طورسون تک بر مقابل ببله کورمدیلر . (جوین)، (طوس)، (جام)، (خبوشان)، (اسفراین)، (مازندران)، (آمل)، (فومن) اللرینه دوشوب بورالرده ایستدکلری کبی حرکتلر ایتدیلر . اهالینک کیمنی آصوب کیمنی کسیدیلر . و یامدق شناعت و جنایت براقادیلر .

(سلطان جلال الدین) ک والد و بر تک زوجه سی و کریمه لرندن عبارت اولان عائله نک (آمل) قلعه سنده اولدیغنی دوتیش ایدیلر . بورای کلوب محاصره ایتدیلر . و بو ظهیر و معینی اولمیان قلعهی آلدقلمی وقت بوراده ده انواع فضاخ و جنایات اجرا و ارتکاب ایتدیلر . بو فلاکت زده عائله هر نصلسه بو مصیبتدن تخلیص کریبانه موفق اولوب (اصفهان) ه طوغری فرار ایتمکده لر ایکن، قضای الهی اثری ازله رق کیجه لین تصادفاً بر فرقه تانار عسکرینک الله دوشدیلر؛ و یانلرنده هیچ بر پادشاهک خزینه سنده

موجود اولیان لایعد و لایحیصی انواع نفائس و جواهر ایله بوعائله قاجدقلرینه اوغرا دیلر .
ولسان حال کنیدلرینه :

واذا اراد الله انفاذ القضا و ظهور قهر للبصائر باتلا
جعل الدواء لذاك داء ممرضا وفوائد الترياق سما قاتلا
والكون خصماً والمكان مناقضاً والعيش موتاً والصديق مقاتلا

« جناب حق قضاء الهیسنی انفاذ و بصیرتلی باغلایان قهروجلالنی اظهار بیوردینی زمان دوالری
داء و تریاق سم قاتل و کائناتی خصم ایدر؛ و فضایی دارالتیر و حیاتی ممات، و دوستی دشمن قیلار . »
دییه ندا ایتدی .

بونلرک فریاد و بکالرینه قارشو مصیبتلر صیریتیور ، و بونلر آغلادجه فلک کولیور
ایدی . (تاتار) لر بونلرک یانلرنده اولان نفائس و جواهری آلوب کنیدلرینی کوملکالرینه
وارنجیه قدر صویدیلر . و کنیدلرینی زبانی کبی بر قاج آدمه ترفیق ایله یا عفو و اطلاق
ایدوب مرحمت و عنایتنه مظهر ایتسی و یاخود ابدی خسرانده براقسی ضمننده چیرچیلاق
ویالین آباق اوله رق (جنکیزخان) ه کوندردیلر؛ و ایندکلری منزله کیده کیجه لری و صباح لری
عزا و ماتم طوتوب دوچار اولدقلری مصیبت و فلاکتلردن طولانی آغلایوب فریاد
ایتملرینی و فنیاب اولان نعمت و دولتلرینی یاد ایله نوحه ایتملرینی ، و بو ذلت و مهانتلرینی
(جنکیز خان) ه واصل اولنجیه قدر تمادی ایتدیرملرینی امر ایتدیلر . ذاتاً قابل
تحمل اولیان بر فلاکتی دوچار اولمش اولان بو قادینلر ، هر منزله جکرلر پاره لیه جق
بر صورتده نوحه کنان اوله رق (تاتارستان) یوللرنده کیدیورلر ایدی .

(تولی خان) ، (طالقان) ی آلوب اهلایسنی قلنجدن کچیردکدنصکره بلاد عجمه توجه
ایلله بوده برطرفدن ایرانی تار و مار ایتکه باشلادی . ذاتاً ایران اوزرنده بولنان (سنتای)
و (یما) کافی کلیمورمش کبی اوچنجی بر بلاده بو اولدی . یاردیمسز قلمش اولان بوراده کی
اهل اسلامی محو و هلاک ایدیورلر ایدی . (قزوین) و (همدان) ی یقیدیلر . (اران)
و (بیلقان) ه ضربه لر ایندیردیلر و (آذربایجان) بلده لرینی یغما ایتدیلر و سلاحدار
(بکتکین) قومانداسنده ایچلرنده (کوچ بوغا خان) بولنقده اولان بر فرقه خوارزمشاه
عسکرینک (محاس) ده مجتمع برحاله بولندقلرینی خبر آلوب اوزرلرینه کیتدیلر و بونلری
داغیتدیلر . بورادن (عراق عجم) ه بوریوب بورا بلده لرینک اکثریسنی یغما ایتدیلر
و دکزلری قان یا غمورلریله توسیع ایتدیلر و کائناتی عدمله طولیدردیلر . (اردبیل) ی دخی
اونوتمیوب اهلایسنک کیمنی قتل و کیمنی اسیر آلدیلر .

(نیشابور) اھالیسیلہ کلیشہلرندہ مصالحہ ایتش اولدقلرندن بورادن (مرو) دوندیلر .
 بورا اھالیسی بلدهلرینی مدافعه ایتک ایستمش و قیولرینی آچامش اولدقلرندن جبراً ایچری
 کیرہرک اھالی بی قتل عام ایتدیلر و حال صیامده بولنان خلقه ٹولوم شربتلیله افطارایتدیردیلر .
 بوراده یوزلرجه ، بیکلرجه انسانلر جوار رحمت الہیہیه رحلت و نائل رتبہ شہادت اولمشلردر .
 بومقتوللردن ممکن اولدیغی قدری تاتارلر طرفندن ضبط و تعداد اولمش و (۱۳۳,۰۰۰)
 کشی اولدیغی میدانہ حیقمش ایدی . بوفترت و فلاکتلر دنیانک قان دریالری ایچندہ
 یوارلانش اولدیغی (۶۱۸) سنہ سنده وقوع بولمش و (۹۰) کون قدر دوام ایتش ایدی .
 ایراندن (شروان) کچمش بوراده طوفانلر آقیتمش ایدیلر . نہایت (دمیرقپو) دن
 صیریلوب دشت طریقہ دفع اولوب کیتمشلر و او شیطان مرید ایله برلشمشلرایدی .
 نیہ اوغرا دیغنی شاشیرمش اولان خلق دوچار اولدقلری بوشاشقینلقدن اویانمش
 و کندیلرینہ کلوب آیلمش ایدیلر . بویلدیرملر یاغدی ران فورطنہیه قارشوچارہ تدافع اولان
 قلعهلرک تحصین و تحکیمی ، عسکرلر واردولرک جمع و ترتیبی کبی ایشلر ایله مشغول اولوب
 آز مدت ظرفندہ استدراک مافات ایتدیلر .

(هلاکو) کافرک باباسی اولان (تولى خان) ایرانده قالمش ایدی . بونلر مدافعهیه
 حاضرلنش اولان (شیراز) اوزرینہ یوریوب شهرى عنوة آلدیلر و بوراده (۷۰۰۰۰)
 کیشی کسدیلر . بورادن (طوس) و سائر بلاد و قلاعہ کیدوب هرکیتدکلیری یرلرده قتل
 نفوس ایتدیلر .

(موقان) ده کوچوک و بویوک هیچ بر فرد بر اقامادیلر . اولجه مصالحہ ایتش اولان
 (نیشابور) بلدهسی دخی بوسفر دیگر بلدهلرک اوغرا دیغنی فلاکتہ دوچار اولدی . عسکر
 و آلات حربیه اعتباریلہ سائر بلدهلرہ فائق اولان بوبلده براز کندیسنه کووہ نیورایدی .
 بوراده قلعهلرہ ییلدیرملر یاغدی ران یالکیز اوچیوز منجنیق وارایدی . اوچ بیک قیصہ
 قوس آتان بہادرلر موجود ایدی . دیگر هر صنف عسکردن غیر قابل تعداد کیمسہلر
 بولنیور ایدی . (تاتار) لردہ بورایی دیگر بلدهلرہ قیاس ایتمیورلرایدی . بوراده وقوع
 بولان محاربہ قیامتدن بر نمونہ اولدی . ہرایی طرفدن بیوک فدا کارلقلر ایدیلیور، و کونا کون
 مزاحم اقتحام اولینیور، و برچوق کیمسہلر ٹولیور ایدی . تاتارلردن (جنکیز خان) ک
 دامادی (طغاجار خان) دخی قتل ایدلمش و کفارک قوہ معنویہسی ایجہ قیرلمش ایدی .
 بونی خبر آلان (تولى) بر طرفدہ اوزرلرینہ بلا اولمش اولدیغی خلقی براقوب انشہ سنک

انتقامنی آنی ایچون قوه کلیه سیله (نیشابور) اوزرینه کلدی و برقاچ کون ایچنده شهری
عنوة ضبط ایتدی؛ (۶۱۹) صفرینک اوز بشنجی جمعه ایرتسی کونی ایجری کیردی و بورای زو جنی
غائب ایتمش اولان همشیره سنه بخش ایتدی؛ و اموال و نفوسی قتل و اضاعه ده دیله دیکی کبی امر ایتسنه
مأذونیت ویردی؛ و بونک امریله هیچ بر فرد قالمینجه یه قدر بتون شهر اها لیسنگ قلنجدن
کچیر یلسنه باشلانیدی . و کوپک و کدیله و ارنجه یه قدر بلده ده بر ذی حیات بر اقلمدی .
امواتک اجساد یایله هر طرف لر دولمش و بری برینک اوزرینه ییغلمش ایدی . ینه بونک امریله
مقتوللرک باشلری کووده لرندن آریوب قادیلر ایللر ارککلر تفریق ایدلیدی . و باشلردن
داغلر تشکل ایتدی . باشلری کسیده دن یالکز صنعتلرنده ماهر درت کیمسه
قورتیلشمش ایدی .

بومشئوم قادین بوقانلی تماشایی کورمک اوزره چیقدی و باشلردن تشکل ایتمش اولان
داغلری کوردی . بونکله برابر هنوز آتش غیظ و کینی سونماشمش ایتدی . بتون طوپراغی
بو اها لینگ قانیله یوغورمش اولسه اوجنی چیقارمه یه جق ایدی . اوکنده باشلری دوران
بیکلرجه ارککه قارشو طغیان و تعالی کوسترییور، فقط لسان حالی :

و هب از النساء سلطان سیفاً فصلن وجلن کالفحل الغیور
فززلن الجبال فطرن خوفاً بضاهین السحاب علی الطیور
و صارلسفکهن البر بحرأ ایغنیهن ذاک عن الابور

« هایدی دیهلمکه : قادیلر قلنج چکوب هر طرفنه قیصقانچ ارکک دوهرلر کبی صولت و هجوم
کوستریسینلر . و داغلری یرندن اوینادوب هر بر پارچه سنی قوشلرک اوزرنده کیدن بولو طرلر کبی کوکه
اوچورسونلر . و دوکدکاری قانلر ایللر قارالری دریا ایتسینلر، بونلرک هپسی کندیلرینی (.)
مستغنی ایدرمی ؟؟ . . . »

دیور ایدی .

بلده نک هدمنی و ایچنده بولنان هر نوع آلات و اشیانک احراق اولمنسنی امر ایتدی .
و بوقوجه بلده یی خریطه عالمدن سیلیدردی .

(تولی خان) بورادن صکره (خراسان) مرا کزندن اولان (هراة) [۱] . کیتمش
و بورا اها لیسنه امان و یرمشدرکه بو طوفاندن یالکز بو طرف سالم قالمش ایدی .
بورایه قدر سویلنمش اولانلر (طور) دن بر ذره و دریادن بر قطره در .

[۱] مؤلف بوراده (خراسان) مرکز لرندن اولق اوزره (مرورود) و (بلخ) و (نیشابور)
اولق اوزره معروف اوج بلده یی کوسترییور [مترجم] .

(جنکیز خان)، اوجهنملىك باش و اوقيامتلىر قوپاران فتنه نك، (خراسان) ده دوچار اولمش اولدىغى خسته لق مملكتنه دوندىكى وقت ازديار واشتداد ايتمش، ونهايت بو خسته لقدين روح خيىتى چيقمىش ايدى .

حياتندن اميدىنى قطع ايدنجه كندىسييله برابر فتنه و فساد اشتراك ايتمش اولان (چغتاي)، (اوكتاي)، (اوليغ)، (جرجاي)، (كاكان)، (اورجان) نام اوغللىرىنى باشنه طوپلامىش و كندىلرينه اداره ملك خصوصنده اولاد و اعقابى طرفندن حرفياً رعايت اولنه رق دائماً موفقيتلىرىنى تأمين و اساس ملكنى تأسيس ايدن و اتساعيله برابر آيرى آيرى دين و مذهبلىرىده بولنان اهالى و اراضى نك حسن اداره سنى بيلدىرن برچوق نصيحتلىر و ير مشدر [۲]. بو (طاغيه) احسان شامل و فضل كامل ايله مشحون اولان (۶۲۴) مبارك رمضانك دردنجى كونى ملك مؤمنك اورته سنده واقع و بلدان و امصارينك اك بيوكى اولان (قراقوروم) ده هلاك اولمشدر .

مترجمى :

مدرس شرف المير
الهيأت فاكولته سى مدرسلرندن

[۲] (امام ذهبي) دىخى (تذكرة) سنده بونك تاريخ وفاتى اولان بو (۶۲۴) سنه سى وقوعاتى صيراسنده (جنكيز) ك وفاتى قيد ايدىرك (كان من دهاة العالم و افراد الدهر) ديهرك دهاة عالمدن اولدىغى سوبليور [مترجم] .